גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הבן **מקיים** את המצוות אבל הבת **מולידה** את המצוות.
כשבת עושה מצוה זה ממש כמו שהיא מולידה ילד, בן או בת.
כל מצוה אצלה היא הולדה חדשה.
כל פעם שהאשה זוכה לעשות מצוה, כמו הפרשת חלה,
היא מאד שמחה, כי היא הולידה משהו חדש, יש לה בן־ילד חדש.
"אם הבנים שמחה" הוא הפסוק של אמא.
לבנות בטבע יש שמחה של מצוה, כי שמחה היא הולדה —
מציאות חדשה באה לעולם.

[מתוך השיעור 'ללדת מצוות']

ויקהל־פקודי תשפ"ו

394 | שנה שמינית

ויקהל־פקודי ה'תשפ"ו

04 **סוסים אדומים**
מסר למלחמה באיראן
סוס־מלחמה אדום
הופך לסוס־שלום לבן

06 **בצל א־ל**
בצלאל העליון ובצלאל התחתון
היחס הנכון לאֹמנות
והעבודה הפנימית של האֹמן

12 **ללדת מצוות**
עשיית מצוות בהשראה נשית
בין קיום מצוות של בנים
לקיום מצוות של בנות

17 **"שמא גרים"**
מאור עינים פרשת ויקהל
משמעות שם האדם והיחס בין
פשט הכתובים לדרשות חז"ל

23 **"החֹדש הזה לכם"**
ביאור תורת הרב המגיד על פרשת החֹדש
מהתחדשות־בפשיטות
לחידוש בעולמות התחתונים

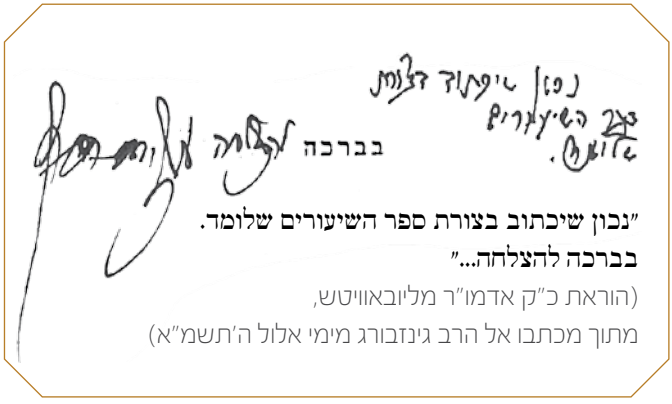
26 **הסיפור החסידי**
מעשה מהינדיק
רבי נחמן מברסלב

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
ברכה ל"חלוצי הבשן", דרך שונה בעבודת
ה' לבעל ולאשה וברכה לבת מצוה

29 בְּאֵרוּר עִיָּנְיִם
"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם"
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ עַל הַהֶבְדֵּל בֵּין
הִתְחַזְּקוּת לְהִתְחַדְּשׁוּת
וּמָה מֻיְחָד בְּחֹדֶשׁ נִיסָן

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה 3D אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

ב"ה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

חמשה שיעורים בגליון השבוע: נקודה יקרה **על המלחמה** מהתוועדות ליל פורים, שיעור על דמותו ותפקידו של **בצלאל**, שיעור על אופן **קיום המצוות אצל בת ישראל**, **מאור עינים** על הפרשה ולימוד בתורה קצרה של **הרב המגיד על פרשת החֹדש**.

השיעור הראשון – **סוסים אדומים** – הוא נקודה קצרה מתוך **התוועדות ליל פורים** הנפלאה, העוסקת במלחמה בה אנו נמצאים ומסבירה את **היחס הנכון למלחמה באיראן** וליחסים הבין־לאומיים בין עם ישראל, ארה"ב ואיראן.

בשיעור השני – **בצל א־ל** – עוסק הרב בהשוואה ובהבדלים בין **תיאור בצלאל** בפרשת **כי־תשא** לתיאורו בפרשת **ויקהל**, כשמדיוק הדברים עולה התבוננות על **תפקידו הכפול של בצלאל**, על היחס הנכון לאֹמנות ועל העבודה הפנימית הנדרשת מהאֹמן. **שיעור עמוק ומרתק**.

השיעור השלישי – **ללדת מצוות** – הוא שיעור מתוק ועמוק מ**בת מצוה** לנכדת הרב [מזל טוב מזל טוב!] הנוגע בהבדל **בין קיום המצוות אצל בנים לקיום המצוות אצל בנות** – הבנים מקיימים מצוות, מתוך חיות רבה, אך הבנות **מולידות מצוות בשמחה רבה** של "אם הבנים שמחה". הבנים נמצאים בתודעה של התלבשות, בעוד הבנות זוכות ל**תודעה של השראה** – תודעת הבעל שם טוב. שיעור יסודי, שמסביר גם **הפטור של נשים** ממצות "פרו ורבו" וממצוות עשה שהזמן גרמא, ופותח פתח להתבוננויות רבות.

השיעור הרביעי – **"שמא גרים"** – הוא השיעור ב**מאור עינים** על הפרשה, המרחיב במשמעות הפנימית הטמונה ב**שם האדם**. בשיעור גם התייחסות מעניינת ליחס **בין התורה שבכתב לדרשות חז"ל** שבאות 'לאזן' אותה.

ונחתום את חלק השיעורים עם – **"החֹדש הזה לכם"** – ביאור קצר ומתוק על תורה של **הרב המגיד** לפרשת **החֹדש**. שיעור לא ארוך, אך עמוק, שמי שיעמיק בו ימצא נעם לנפשו.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע **פרשת ויקרא** הבעל"ט:
נ"ך יומי – זכריה פרק ז־יג; **משנה – זבחים** פרק ה.

שיעור

מסר למלחמה באיראן

סוסים אדומים

בהתוועדות ליל פורים – שהתקיימה בבית הרב, עקב המצב – התייחס הרב ל**מלחמה באיראן**, לשותפות עם **ארצות הברית**, לתפקיד המיוחד שלנו וגם ל**תכלית המלחמה**, הכל באווירה **רצינית ופורימית** גם יחד. ניתן לצפות בהתוועדות במלואה, למי שפספס את השידור החי, להרחיב את היריעה ולהתבשם מהאווירה. לחיים לחיים!

נפתח בברכה לאנשי כוחות הבטחון שלנו בכל החזיתות, ואיתם גם לחיילים האמריקאים השותפים במלחמה. הקב"ה ישמור ויציל אותם מכל צרה וישלח ברכה והצלחה במעשה ידיהם.

למבצע המלחמה הנוכחי ניתן השם 'שאגת הארי'. הדימוי של עם־ישראל לאריה בהחלט ראוי, אבל שאגת אריה אינה מספיקה עבורנו. לפעמים האריה שואג ואינו עושה דבר...

בהשראת התנ"ך, נציע שם נוסף: 'סוס אדום'. זאת על פי הכתוב בספר זכריה: "רָאִיתִי הַלַּיְלָה וְהִנֵּה אִישׁ רֹכֵב עַל סוּס אָדֹם וְהוּא עֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים אֲשֶׁר בַּמְּצֻלָה וְאַחֲרָיו סוּסִים אֲדֻמִּים שְׂרֻקִּים וּלְבָנִים"[א]. לנבואה הזו יש משמעות אקטואלית ברורה. ראשית, הסוס הוא סמל המלחמה, "כְּסוּס שׁוֹטֵף בַּמִּלְחָמָה"[ב], כמו "סוס רכב פרעה"[ג] בים־סוף וכמו מרכבות סיסרא במלחמה למרגלות הר תבור. למעשה, הפרשים הם 'חיל האויר' העתיק והסוסים דומים לנשרים, "קַלּוּ מִנְּשָׁרִים סוּסָיו"[ד]. גם המלחמה באיראן נעשית בעיקר בידי חיל האויר, וזו נקודה ראשונה לטובת הסוס על פני האריה.

לה' התשועה

בכל מלחמה יש לזכור את הכתוב בספר משלי, ספר החכמה: "סוּס מוּכָן לְיוֹם מִלְחָמָה וְלַה' הַתְּשׁוּעָה"[ה]. בהקשר שלנו (ובחיוך פורימי) נוכל לומר כי "סוּס מוּכָן לְיוֹם מִלְחָמָה" הוא הצבא האמריקאי בהנהגת טראמפ; "וְלַה' הַתְּשׁוּעָה" הם חיילי ישראל המייצגים את הקב"ה, שהרי אנחנו עַם ה'. המושג "תְּשׁוּעָה"

נערך ע"י יוסף פלאי מתוך התוועדות ליל פורים תשפ"ו

א זכריה א, ח.
ב ירמיה ח, ו.
ג שמות יד, ט.
ד ירמיה ד, יג.
ה משלי כא, לא.

דומה ל"יְשׁוּעָה", אבל ישועה יכולה לבוא בדרך נסית מלמעלה ואילו תְּשׁוּעָה היא בסיוע אלוקי במעשה ידינו (כמו למשל בדברי שמשון הגיבור "אַתָּה נָתַתָּ בְּיַד עַבְדְּךָ אֶת הַתְּשׁוּעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת"[ו], כשם שאנו זוכים לראות בימינו.

במיוחד יש לציין את הלוחמים בעלי מסירות־הנפש, הרמוזים בפסוק "והוא עמד בין ההדסים", כפי שמפרשים חז"ל[ז] שהקב"ה ניצב בין הצדיקים המעלים ריח ניחוח לה' במסירות נפשם עבור עם ישראל. "הֲדַסָּה הִיא אֶסְתֵּר"[ח] — הדסה היא כח מסירות הנפש שנמצא אצל כל יהודי, השוכנת באהבה המסותרת שלו "היא אסתר".

מפרס לאיראן

נחזור לחזון הסוסים של זכריה. נבואה זו, שנאמרה בתחילת ימי הבית השני, רומזת לנפילת האימפריה הפרסית בידי האימפריה היוונית. זהו עוד הקשר אקטואלי בולט: קו מחבר בין פרס העתיקה לפרס־איראן של ימינו ובין מלחמת יון־פרס להתגוששות המערב והמזרח היום.

הסוס המנצח של יון הוא כמובן אלכסנדר מוקדון שכבש שטחים עצומים בזמן קצר. זהו "סוס אדום" כיון שמלחמותיו היו מלוות בשפיכות דמים. ביהדות, דמותו של אלכסנדר נתפסת חיובית בעיקרה. כאשר הגיע אלכסנדר לארץ ישראל ופגש בשמעון הצדיק, הכהן הגדול, הוא השתחווה לפניו והבטיח שלא יעשה רע ליהודים, בהסבירו כי הוא רואה את דמות דיוקנו של שמעון הצדיק הולכת לפניו במלחמות[ט] — דמות היהודי הצדיק ממחישה כי מאחורי כל סוסי המלחמה הרי באמת "לה' התשועה"!

כדאי לציין כי כאות הוקרה, נקראו ילדים יהודים רבים בשם אלכסנדר, מאז ועד היום[י]. ההוקרה של מנהיגי העולם לדמות היהודי הצדיק, היא מודל להשראה ומזכירה את דברי הנביאים על היחס העתידי בין אומות העולם לישראל.

מאדום ללבן

ומה פשר הסוסים הבאים בנבואת זכריה "סוּסִים אֲדֻמִּים שָׂרֵקִים וּלְבָנִים"?

חכמינו מפרשים[יא] כי הנביא ראה סוסים אדומים ההופכים את צבעם לירוק (שרוקים) ולאחר מכן לצבע לבן. לפי חכמת הקבלה, האדום הוא הצבע של ספירת הגבורה, מדת הדין, הלבן הוא הצבע של ספירת החסד, ובין האדום והלבן נמצא הצבע הירוק השייך לספירת התפארת המייצגת את האמצע, שילוב מאוזן של צבעים ומידות.

אם כן פשר הנבואה הוא כי ההתחלה היא מלחמה, סוסים אדומים. מול אויב מרושע, שכל רצונו להשמיד את ישראל, אין לשגות באשליות יש לדעת להלחם בתוקף, כמו שקראנו בתורה בשבת בה החלה המלחמה: "תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִּשְׁכָּח"[יב].

לעת עתה, המלחמה היא הכרח, אבל התכלית היא השלום, "סוסים לבנים" המבשרים אהבה וחסד, כמו התיאור של המשיח על סוס בעל גוונים לבנים[יג]. בסופו של דבר, אפילו מצאצאיו של המן הרשע חזרו למוטב והתגיירו! המטרה של המלחמה כיום לא תושג בשלמות עד להפלת משטר־הרשע הנוכחי באיראן והקמת משטר חדש תחתיו, ברוח של צדק ושלום בהשראת תורת ישראל.

ו שופטים טו, יח.
ז לפי סנהדרין צג, א.
ח אסתר ב, ז.
ט יומא סט, א.
י ראה סדר הדורות ג'תמ"ח.
יא סנהדרין צג, א.
יב דברים כה, יט.
יג סנהדרין צח, א.

שיעור

בצלאל העליון ובצלאל התחתון

בצל א־ל

קיצור מהלך השיעור

"עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו", "אלין אינון דדחקין למלה דחכמתא, ודייקין לה, ומחכאן לה למנדע ברירא דמלה". מ**דיוק ב־ו החיבור** אחת בהבדל בין **תיאור בצלאל** בפרשת כי תשא לתיאורו בפרשת ויקהל נבנית התבוננות פנימית מרהיבה על **תפקידו הכפול** של בצלאל, כעומד **בין ה' למשה** וכעומד **בין העם למשה** – התבוננות שפותחת צהר להבין נכון את **היחס לאמנות** ואת העבודה הנפשית־הפנימית הנדרשת מהאמן (וגם את היחס בין "לעשות מהתורות תפלות" הברסלבי ל'לעשות מהתפלות תורות' החב"די).

המתנות לבצלאל

בפרשת כי תשא ובפרשת ויקהל חוזרים פסוקים כמעט זהים: בפרשת כי תשא אומר ה' למשה — "רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה. וָאֲמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה"[א] ובפרשת ויקהל אומר משה לישראל — "רְאוּ קָרָא הוי' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה. וַיְמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה בִּתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה"[ב].

חכמה, תבונה, דעת וכל מלאכה המנויים כאן בפסוקים, הם כנגד אותיות שם הוי' ב"ה: חכמה היא ה־י שבשם; תבונה (בינה) היא **ה** עילאה שבשם; דעת היא נשמת פרצוף זעיר־אנפין, "מפתחא דכליל שית"[ג], **ו** שבשם; "כל מלאכה", הביצוע בפועל של הכל, כנגד המלכות, **ה** תתאה שבשם. למעלה מהכל, ככלל הכולל הכל, יש את "רוח אלהים"[ד] (כפי שמובן גם

נערך ע"י איתיאל גלעדי. אור ל־ז' אדר פ"ו – כפ"ח (הקלטה).

א שמות לא, ב־ג.

ב שם לה, ל־לא.

ג זהר ח"ב קעז, א.

ד "**רוח אלהים**" עולה **ש**, "אתא דאבהן" (ראה זהר ח"א ב, ב), שלשה קוים, כנגד חג"ת, עם שלש אותיות **י** בראשם, חב"ד, סוד "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" (שעה"כ ענין כונת העמידה. וראה זהר ח"ב יד, ב), היורדים ומתקבצים יחד בנקודת היסוד־מלכות, "כל מלאכה" של דוד ושלמה, וד"ל. וכן עולה אלהים במילוי יו"דין, **אלף למד הי יוד מם** (אותיות המילוי עולות **רוח**, סוד **חור** סב בצלאל), שעולה שם הוי' ב"ה באתב"ש, **מצפצ**, כמבואר כל זה בכתבי האריז"ל (שעה"כ דרושי תפלין ד). בדילוג אותיות,

מהטעמים המפסקים את הפסוק, בהם האתנחתא היא תחת "רוח אלהים", הכלל, לפני הפידוט של ארבעת הדברים בחלקו השני של הפסוק). "ורוח אלהים מרחפת על פני המים"[ה], "זו רוחו של מלך המשיח"[ו], היא הקוצו של **י**, הכתר שמרחף בפרט מעל החכמה (מי התורה, "אין מים אלא תורה"[ז], ש"מחכמה נפקת"[ח] והבינה ("התשובה שנמשלה כמים"[ט], השייכת לבינה, "ולבבו יבין ושב ורפא לו"[י]) ומייחד אותן.

ולסיכום[יא]:

קוצו של **י**	רוח אלהים
י	חכמה
ה	תבונה
ו	דעת
ה	כל מלאכה

נרנח"י במלאכת המשכן

בצלאל הוא אמן הדיוק, העושה הכל "כאשר צוה הוי'"[יא], אפילו יותר ממה שהורהו משה (כדלקמן). לכן, מתאים לדייק היטב בהבדלים בין הפסוקים. מעבר להבדלים בניסוח הפסוקים במעבר בין דברי ה' למשה (בגוף ראשון) לדברי משה לישראל (כמתייחס בגוף שלישי), יש עוד הבדל דק — בפעם הראשונה כתוב "בחכמה **ו**בתבונה וגו'" ובפעם השניה "בחכמה בתבונה וגו'", ללא תוספת **ו** (והרי כשרות כל ספר התורה תלויה באות חסרה או יתרה). אפשר לפרש את תוספת ה־**ו** הזו (בפעם הראשונה, דברי ה' אל משה) ככח חיבור של חכמה ("קדש להוי'"[יב] — "הוי' בחכמה"[יג], "נקודה דנעיץ" בכל עולם האצילות[יד], עולם האחדות, מה שאין כן בעולמות התחתונים בריאה־יצירה־עשיה, וד"ל) ובינה כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"[טו] (גילוי האצילות בבי"ע, סוד "אצילות איז אויך דא"[טז], וד"ל), סוד דעת עליון (של משה רבינו). מה שאין כן בפסוק השני, דברי משה לעם, אין גילוי זה של דעת עליון, אלא רק חיבור בין בי"ע עצמם — "בתבונה ובדעת ובכל מלאכה", ודוק.

> בצלאל הוא אמן הדיוק, העושה הכל "כאשר צוה הוי'", לכן, מתאים לדייק היטב בהבדלים בין הפסוקים

כאשר ה' מספר למשה על בצלאל הוא בעצם מייפה את כוחו להיות השליח של ה', הבא באתערותא דלעילא מלמעלה למטה, כדי לבצע את ההוראות המדויקות של בנין המשכן וכליו (כאשר "ראה קראתי בשם" אומר גם 'המשכתי' מתוכי, מתוך שמו יתברך, כמבואר באר"י[יז] ש"בשם" קאי על שם הוי' ב"ה, עד למדרגת "הוא ושמו בלבד"[יח] שלפני

הדילוג הראשון ("**רוח אלהים**") עולה **אברהם** והשני ("רוח **אלהים**") עולה **בן**, היינו יצחק אבינו, שהוא "**בן אברהם**", וד"ל.

ועוד, בכל התנ"ך יש 13, **אחד**, "רוח אלהים" (ללא אות נוספת) – **א** בכתובים (דהי"ב טו, א), **ח** בנביאים (ש"א י, י; יא, ו; טז, טו־טז־כג; יח, י; יט, כ־כג), **ד** בתורה (מא, לח; שמות לא, ג; לה, לא; במדבר כד, ב)! 13 פעמים 300 ("**רוח אלהים**") עולה 3900, 25 (**כה**, **יהי**) פעמים **יוסף** – "הכל הולך אחר הפתיחה" – "איש אשר רוח אלהים בו", ודוק. "רוח אלהים" של יוסף בפתרון חלומות היא מקור "רוח אלהים" של בצלאל במלאכת המשכן, ובסוד "פי שנים ברוחך אלי" (מ"ב ב, ט) – בבצלאל כתוב "רוח אלהים" פעמיים – וד"ל. כשמחשבים כל תבה של "**רוח אלהים**" בהכאת אותיות מקבלים 69600, 300, "**רוח אלהים**", פעמים 232, **רלב** (**עב סג מה בן**, ד"פ **חן**), סוד "רוח חן" (זכריה יב, י), ודוק.

ה בראשית א, ב.

ו בראשית רבה ב, ד.

ז ב"ק יז, א; זהר ח"ב ס, א. ובכ"מ.

ח זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

ט ישעיה ו, י.

י חמש הדרגות – **רוח אלהים**, **חכמה**, **תבונה**, **דעת**, **כל מלאכה** עולות 1456, **הוי'** פעמים **להוי'** (**יום**), ד"פ **יצחק**, ח"פ **יעקב**.

יא כפי שחוזר פעמים רבות בעשית המשכן.

יב שמות כח, לו.

יג משלי ג, יט.

יד ראה זהר ח"א ג, ב.

טו ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

טז מאמר הרב המגיד ממעזריטש. ראה סוד ה' ליראיו ש"ב פ"ה.

יז שער מאמרי רשב"י ח, ג.

יח פרקי דרבי אליעזר פ"ג. וראה אשא עיני עמ' עג.

בצלאל, כמו הכהנים העובדים במקדש, הוא גם "שלוחא דרחמנא" וגם "שלוחא דידן" – כ"שלוחא דרחמנא" יש לו מעלה מסוימת על משה וכ"שלוחא דידן" הוא כפוף למשה, נכון להאזין לדבריו ולבצע אותם "בשם כל ישראל"

הצמצום הראשון). במובן מסוים, ה' רומז למשה שבענין זה יש לבצלאל מעלה כלפיו בשליחותו המיוחדת לעשות את המשכן. לעומת זאת, כאשר משה מספר לבני ישראל על בצלאל, אחרי הציווי אליהם להביא את הנדבה, המעוררת את לבם מלמטה למעלה, באתערותא דלתתא, הוא בעצם אומר שבצלאל הוא השליח של העם לקיים את מצות "ועשו לי מקדש"[יט]. בצלאל, כמו הכהנים העובדים במקדש, הוא גם "שלוחא דרחמנא" וגם "שלוחא דידן"[כ] – כ"שלוחא דרחמנא" יש לו מעלה מסוימת על משה וכ"שלוחא דידן" הוא כפוף למשה, נכון להאזין לדבריו ולבצע אותם "בשם כל ישראל".

במלים אחרות, כ"שלוחא דרחמנא" בצלאל עומד בין ה' ובין משה, כנשלח מלמעלה למטה (מה' אל משה) ואילו כ"שלוחא דידן" עולה בצלאל מלמטה למעלה, עומד בין עם ישראל השולח אותו אל משה לקבל את הנחיותיו ואת נתינת הכח למימוש התפקיד. לפי התבוננות זו, בתוך השלישיה של ה' משה ובני ישראל, משמש בצלאל בקדש פעמיים כממוצע מחבר, וכך נוצר מבנה המחומש – ה'-בצלאל-משה-בצלאל-בני ישראל. המבנה הפנימי הזה הוא כנגד נרנח"י – ה' כאן הוא כנגד היחידה-הכתר ("יחידה ליחדך"[כא], "רוח אלהים" במבנה הקודם), בני ישראל כנגד הנפש-המלכות, משה (ש"זכה לבינה"[כב]), העומד בין ה' ובינינו ("אנכי עומד בין הוי' וביניכם"[כג]), הוא כנגד הנשמה-הבינה (כפי שהוא בסוד חמש הנשמות הכלליות בנשמות ישראל[כד]), ושתי הדרגות של בצלאל הן ממוצעים בין שני הצדדים למשה, בצלאל העליון כנגד החיה-החכמה ובצלאל התחתון כנגד הרוח-מדות הלב (כששתי הבחינות, החכמה ומדות הלב, מתאחדות בכינוי "חכם לב"[כה]). בצלאל התחתון הוא הרוח המחיה את הנפש באופן של התלבשות, כאשר משה עומד מעליו כמקור השראה, ואילו בצלאל העליון הוא למעלה ממשה, עד שעליו הוא אומר "בצל אל היית וידעת"[כו] (וכן אפשר להקביל את חמש הדרגות לסוד כ"ל צמ"א[כז] – ה' הוא האורות, בצלאל העליון הוא המוחין, משה הוא הצלם, בצלאל התחתון הוא הלבושים ובני ישראל הם הכלים, וד"ל).

ולסיכום:

יחידה (אורות)	הוי'
חיה (מוחין)	בצלאל
נשמה (צלם)	משה
רוח (לבושים)	בצלאל
נפש (כלים)	בני ישראל

וביחס לדיוק הנ"ל: במדרגתו העליונה (כ"שלוחא דרחמנא"), מדרגת החיה-החכמה, המתוארת בפרשת כי תשא, בצלאל שייך בעיקר לחכמה, שהבינה מחוברת אליה לגמרי ללא כל הפרש, בסוד או"א עילאין, "הבן בחכמה"[כח] ("שומעים את הנראה"[כט]), והיא למעלה ממדרגת "משה זכה לבינה" (עד שהוא מבין-מכוון לרצון ה' יותר ממה שאמר לו משה, הוא

יט שמות כה, ח.
כ נדרים לה, ב.
כא הושענא ליום ג' של חג הסוכות.
כב ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).
כג דברים ה, ה.
כד ע"ח ש"ג (סדר אצילות) פ"ב; סוד ה' ליראיו, תפלה קודם הלמוד פ"ו הערה ל.
כה שמות לו, ב. "**חכם לב**" עולה 100, המשלים את **בצלאל** (153), משולש **טוב** (כפנים) ל-253, משולש **טובה**, כמבואר במ"א.
כו ראה רש"י על שמות לח, כב.
כז הקדמת הח"י בשמ"ש לסדור ספה"ע. ראה אשא עיני מאמר "הוי כ"ל צמ"א לכו למים".
כח ספר יצירה פ"א מ"ד.
כט רש"י על שמות כ, טו ע"פ המכילתא.

ה"נבון" האמיתי שלא מצא משה בפרשת יתרו[ל] בשעת מתן תורה, היינו בסוד "כיתרון האור מן החשך"[לא] של חטא העגל, וד"ל). במדרגתו התחתונה (כ"שלוחא דידן"), מדרגת הרוח־המדות, בינתו של בצלאל נמוכה יותר, למטה ממדרגת "משה זכה לבינה", שנותן לו הוראות ומשמש לו מקור השראה.

רמזי המבנה

אם עושים סדרה בארבעה ממדים (כנגד שלשת ממדי המקום וממד הזמן, שלמות המרחב, המשתקף בזעיר־אנפין במשכן) מחמש הרמות כאן — **הוי'** (26), **בצלאל** (153), **משה** (345), **בצלאל** (153), **בני ישראל** (603) — הבסיס הוא 1475 (וזו סדרה שעולה עד אין סוף), האבר הבא בסדרה הוא 4196 והאבר הבא אחריו, השביעי־החביב, הוא 14908. ששת האברים הראשונים עולים יחד **עד** ברבוע (ד"פ 37 ברבוע, "**ורוח אלהים מרחפת על פני המים**"). שבעת האברים עולים 20384, שמתחלק גם ב־7 (כפי שמוכרח, לפי הכלל בזה בחכמת החשבון), גם ב־7 ברבוע (49), גם ב־7 במשולש (28) וגם ב־26 (שם **הוי'** ב"ה) — **כח** (**יחי**) ברבוע (784, "**פְּעֻלת צדיק**"[לב]) פעמים **הוי'**. ממוצע כל אבר הוא 2912, **הוי'** פעמים **יבק** (**הוי' אלהים**).

בתוך המבנה הכללי שמתחדש כאן, החידוש העיקרי הוא שבצלאל משמש בשני המקומות, למטה ממשה וגם למעלה ממנו. בין בצלאל למשה יש קשר פנימי: **בצלאל** (153) עולה משולש **טוב** (17) — הוא 'ילד טוב'[לג], "טוב... לכל"[לד], טוב לתכלית הכל, השלמת מלאכת המשכן, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוך הלב של כל אחד ואחד מישראל"[לה]. ממילא, פעמיים **בצלאל** היינו יהלום **טוב**, העולה **ציור** — יש לו ציור מדויק ובהיר כיצד נראה המשכן. והנה, "טוב" הוא שמו הראשוני־הסודי של משה רבינו[לו] (אלא שאצל משה הוא נסתר — והוא עולה אליו רק כשהוא חוזר לאין בסוד "**אני והו**" — **טוב אין** — ואצל בצלאל הטוב גלוי).

> בצלאל הוא ה"נבון" האמיתי שלא מצא משה בפרשת יתרו, בסוד "כיתרון האור מן החשך" של חטא העגל

אם מחשבים רק את השלישיה הזו — **בצלאל־משה־בצלאל** — היא עולה יחד **תרומה**, הפרשה הראשונה של מלאכת המשכן (ויסוד כל המשכן, תרומה מתוך נדבת הלב של עם ישראל), כאשר ממוצע כל שם הוא 217 (**אויר**), ז"פ שם **א־ל**, השם המיוחד של בצלאל, "בצל אל היית וידעת", סוד "אל דעות הוי'"[לז] — דעת עליון, בצלאל העליון, ודעת תחתון, בצלאל התחתון (ולפי זה מתפרש בעומק כל הביטוי: "בצל אל" — כתר, "ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן"[לח]; היית, "הוי' בחכמה"; "וידעת" בדעת עליון ותחתון, "וידעת היום... אין עוד"[לט]).

צל התפלה

השם בצלאל — אותו דורש משה "בצל אל היית וידעת"[מ] — הוא בכללות בסוד "הוי' צלך על יד ימינך"[מא]. משה רבינו (שבסוד הצלם, כנ"ל)

ל עירובין ק, ב.
לא קהלת ב, יג.
לב משלי י, טז.
לג ראה סנהדרין סט, ב שבשעת עשיית המשכן הוא היה בן 13.

לד תהלים קמה, ט.
לה מובא בראשית חכמה שער האהבה פ"ו, ועוד, בשם המדרש.
לו שמות רבה א, כ. (וראה באריכות בשיעור "טוב משה" שנדפס בגליון תצוה השתא).
לז שמואל־א ב, ג.
לח תהלים צא, א.
לט דברים ד, לט.
מ וראה באריכות במאור עינים עה"פ וביאורו שנדפס לקמן.
מא תהלים קכא, ה.

נמצא בין שני צללים — צל עליון, שלמעלה מהאור (בסוד "ישת חשך סתרו"[מב]), עד שהוא 'מתקן' את משה, וצל תחתון, שלמטה מהאור, וצריך להאירו באורו של משה. היחס בין צל לאור הוא היחס בין תפלה, שנקראת צלותא בלשון תרגום, לתורה, "ותורה אור"[מג], "'אורה' זו תורה"[מד].

צריך לעשות מן התורות תפלות (כמקובל בברסלב), סוד בצלאל התחתון המקבל מתורת משה, ומן התפלות תורות (דרך ההתבוננות החב"דית בשעת התפלה דווקא), סוד בצלאל העליון המשפיע לתורת משה

משה מזכיר את הידיעה שיש בצל (שהתפלה תהיה 'תפלה חב"דית'), "בצל אל היית וידעת", אבל עיקר עניינו של הצל הוא עצם עבודת התפלה בלב צועק־מתחנן לה' — מהותו של **בצלאל** (**צלא־אצל לב־צל לבא**[מה]) היא "עבודה שבלב זו תפלה"[מו], תפלה מתמדת לה"[מז]. שני העניינים עולים בקנה אחד: מי שחוסה בצל ה' נמצא תמיד במצב של תפלה. זו סגולתו המיוחדת של בצלאל שגרמה להצלחתו לדייק במלאכת המשכן בצורה נפלאה — על כל מכת פטיש, מעשה מחט וכו' **הוא מתפלל לה'. האמנות שלו באה מתוך** אמונה **המתבטאת בתפלה (בסוד "ויהי ידיו אמונה"[מח]), ולכן הוא האמן הכי מוצלח (עד ביאת משיח צדקנו ועד בכלל), שכל מגע יד שלו הוא נסי** (כשם שכתוב על אלישע שפעל את כל מופתיו בתפלה[מט]). מתוך אותו מצב נפשי הוא גם זוכה לכוון לגמרי לרצון ה', "בצל אל היית וידעת".

הקשר הזה בין מלאכת מהשכן לעבודת התפלה הוא פנימי ומהותי: עמוד העבודה[נ] שבמשכן־מקדש היינו עבודת התפלה, "תפלות כנגד תמידין תקנום"[נא], ולעתיד לבוא "ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"[נב]. מלאכת המשכן (שאינה דוחה שבת[נג]) צריכה להעשות מכח עבודת המשכן (הדוחה שבת[נד]), תכלית כל המלאכה, "סוף מעשה במחשבה תחלה"[נה] ו"נעוץ סופן בתחלתן"[נו].

ושוב, לעומת הצל בו נמצא המתפלל לומד התורה יושב באור. תורת משה (סוד הצלם, אותיות התורה) נמצאת בין שתי תפלות, כאשר צריך לעשות מן התורות תפלות (כמקובל בברסלב[נז]), סוד בצלאל התחתון המקבל מתורת משה, ומן התפלות תורות (דרך ההתבוננות החב"דית בשעת התפלה דווקא), סוד בצלאל העליון המשפיע לתורת משה. בבצלאל התחתון, האור מלמעלה מעורר השתוקקות מלמטה. בבצלאל העליון, עומק ההתקשרות לה' שבתפלה הופך לתובנה מאירה בתורה[נח].

היחס בין צל התפלה לאור התורה הוא גם היחס שבין שפלות לשמחה. התפלה באה משפלות (כאשר **שפל־תפל** הם לשון נופל על לשון), "ממעמקים קראתיך הוי'"[נט], ולימוד

מב תהלים יח, יב.
מג משלי ו, כג.
מד מגילה טז, ב.
מה צל לבא הוא על דרך "בינה לבא" (הקדמת תקו"ז) – הבינה, אמא, מצלה על האהבה והיראה שבלב המתפלל, והוא סוד עשיית המשכן תחלה ואחר כך הכלים – עיקר ענין "בצל אל היית וידעת" – קודם צלא דמהימנותא בתפלה לא־ל עליון ואחר כך 'כלים' להכיל את ה'מאור' שבצל, וד"ל.
מו תענית ב, א.
מז ראה **הטבע היהודי** מאמר "התפלה המתמדת".
מח שמות יז, יב.

מט מגילה כז, א. וכנ"ל הערה ד בדמיון בין בצלאל ואלישע, השועה אל ה', בענין "פי שנים ברוחך אלי" (וראה גם לקו"מ סו).
נ ע"פ אבות פ"א מ"ב.
נא ברכות כו, ב.
נב ישעיה נו, ז.
נג ראה רש"י על שמות לה, ב.
נד ראה תורה תמימה חלק הביאורים שם.
נה פיוט "לכה דודי".
נו ספר יצירה פ"א מ"ז.
נז לקומ"ת כה (אך ראה לקו"מ ח, ז בכיוון ההפוך, ודוק).
נח ראה **איחוד התורה והמדע** עמ' 451, התוועדות כ"ב שבט תשע"ב ועוד.
נט תהלים קל, א.

התורה ממלא את הלב בשמחה ("אורה ושמחה"), "פקודי הוי' ישרים משמחי לב"[ס] (לעשות מתורה תפלה היינו להתפלל בשמחה ולעשות מתפלה תורה היינו ללמוד בשפלות). חבור התורה והתפלה הוא בסוד יחוד השפלות והשמחה[סא], והמבנה של שפלות־שמחה־שפלות הוא על דרך יסוד הבעל שם טוב שמתחיל מהכנעה, עובר דרך ההבדלה וההמתקה, אך חוזר שוב להכנעה עליונה (סוד "אל הארץ אשר אראך"[סב])[סג], וד"ל.

היחס הנכון לאמנות

בצלאל הוא האמן הטוב ביותר שקם בעם ישראל ובעולם בכלל, ולפי המבואר כאן יש ללמוד מוסר־השכל ביחס לאמנות בכלל:

המיקום הכפול של בצלאל מלמד אותנו על כך שבמופע העיקרי והגלוי שלה האמנות שייכת ללב, כולל צלליו היצריים (התאוות והמשברים), והיא חייבת לקבל את הנחיית והשראת התורה, אך בצדה העליון יש בה

במופע העיקרי והגלוי שלה האמנות שייכת ללב, כולל צלליו היצריים (התאוות והמשברים), והיא חייבת לקבל את הנחיית והשראת התורה, אך בצדה העליון יש בה השראה שלמעלה מטעם ודעת והיא מסוגלת ברגישות הפנימית שלה לגלות מ"סתר עליון" דברים שבלעדיה לא מופיעים בתורה בגלוי

השראה שלמעלה מטעם ודעת והיא מסוגלת ברגישות הפנימית שלה לגלות מ"סתר עליון"[סד] דברים שבלעדיה לא מופיעים בתורה בגלוי.

והעיקר, כדי שהאמנות תמלא את תפקידה כראוי — עד לעשיית־תיקון העולם, "מעשה ידי אמן"[סה] של ה', דירה בתחתונים לו יתברך — היא צריכה להיות אמנות מתוך אמונה (כנ"ל). הדבר מתבטא גם בחויה הפנימית של האמן, שצריכה להיות חויה של שפלות — יחס נכון ומאמין לצללי הנפש, שלא מתגאה בהם חלילה אלא מתרגם אותם לחסרון הקורא לה' למלא אותו ולהשלימו — וגם בתפלה שצריכה ללוות אותו בכל פעולותיו, ההופכת אותו לרגיש לנוכחות ה' ולצלילים האלקיים העדינים שנשמעים מבין הצללים העליונים (ועד שזוכים לגלות ש"הוי' צלך על ידי ימינך", השורה במעשי ידי האמן, נעתר לאמנות של התחתונים ומתאים עצמו אליה[סו], וד"ל).

ס שם יט, ט.
סא ראה מאמר השפלות והשמחה.
סב בראשית יב, א.
סג כש"ט אות כח.

סד תהלים צא, א.
סה שה"ש ז, ב.
סו כפירוש הבעל שם טוב ל"הוי' צלך" – שה' עוקב אחרי פעולות האדם כמו הצל (קדושת לוי נשא בשם הבעש"ט; הוספות לכש"ט אות עח).

המדור מוקדש לזכות:
הילדה **חן** תחי' בת חגי ורחל **וינר**
לרגל יום ההולדת – **כ"ב שבט**

שיעור

עשיית מצוות בהשראה נשית

ללדת מצוות

קיצור מהלך השיעור

בבת־מצוה לנכדת הרב נאמר דרוש יסודי על **ההבדל בין קיום המצוות של בנים לקיום המצוות של בנות**. הבנים מתייחסים למצוות כ**מציאות** קיימת, שעבודת האדם היא **להתלבש במצוה** ולהפיח בה רוח חיים. הבנות מתייחסות כ**פרי־בטן** – הן **'מולידות' מצוות** ומתמלאות שמחה מכל לידה. ההשראה הנשית הזו בקיום המצוות מסבירה גם מדוע נשים **מגיעות לגיל מצוות שנה לפני הבן**, בלי להפסיד בדרך שום מעלה שהבן זוכה לה. שיעור מאלף ומחמם לב על ביטוי **האמהות הנשית בכל עבודת ה'**. שימו לב גם להערות השוליים, בהן עניינים עיקריים העולים מהדברים.

אמא ביכולת, בכח ובפועל

אנחנו חוגגים כעת בת מצוה. **בת מצוה** בגימטריא **"אהיה אשר אהיה"**[א], השם הקדוש בו ה' מוציא את עם ישראל ממצרים. מה פירוש השם? כתוב[ב] שה' אומר 'אני עתיד (או עתידה) להוליד'. כלומר, כתוב שזהו שם של אמא, של בינה[ג]. על השם הזה כתוב ש"משה זכה לבינה"[ד]. בקבלה ובחסידות יש אמא עילאה ויש אמא תתאה, יש את האמא הגדולה ויש את האמא הקטנה. זהו גם הסוד של "אהיה אשר אהיה" — שני "אהיה", שתי בחינות אמא. מי כאן האמא הגדולה ומי האמא הקטנה? אמא של הבת מצוה היא האמא הגדולה והבת מצוה היא האמא הקטנה. עליהן נאמר "אהיה אשר אהיה".

באמת הבת היא המלכות ולמלכות קוראים אמא תתאה — קוראים לה בת, אבל הבת היא עצמה אמא, אמא תתאה. מתי? כשהיא מגיעה לגיל בת מצוה היא הופכת להיות אמא קטנה. עד עכשיו, בלשון החסידות[ה], היא היתה אמא ביכולת ועכשיו היא כבר אמא בכח, שכבר יותר

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. בת מצוה חיה־מושקא תחי' פריימן. ט"ז אדר תשפ"ו – כפ"ח.

א שמות ג, יד.

ב שעה"כ דרושי פסח א. ע"פ זהר ח"ג סה, ב.

ג זהר ח"ג קח, ב.

ד ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).

ה ראה המשך תרס"ו ד"ה "כי עמך מקור חיים".

קרוב לפועל. אחר כך, כשהיא בע"ה מתחתנת ויש לה הרבה ילדים חמודים, היא מוציאה את הכח שלה לפועל. אבל כבר כעת היא כבר אמא, כמו שלבר־מצוה קוראים חתן הבר־מצוה כך היא כבר כלה. היא כבר מתחילה בכח להיות כלה ולהיות אמא, שזהו העיקר.

עד כאן הקדמה, שהבת מצוה היא כבר בכח להיות אמא — עדיין היא בת, אבל בת בחסידות נקראת אמא תתאה. כמו שהסברנו, היא אמא בכח, שאחר כך יוצא לפועל. זו משמעות השם "אהיה אשר אהיה", ה"אהיה" הראשון הוא האמא הקטנה, עכשיו, בבת מצוה, וה"אשר אהיה" הוא האמא הגדולה בעתיד.

שלמות מדות הרחמים בגיל מצוות

בחת"ת של היום, "חמישי" בפרשת כי תשא, יש התגלות, שאולי היא ההתגלות הכי גדולה בכל התורה, במדה מסוימת אפילו יותר מעשרת הדברות. מה יש ב"חמישי" שהוא שיא הפרשה ובמובן מסוים שיא כל התורה כולה? **יג** מדות הרחמים של ה'. המזל שלך היום הוא **יג** מדות הרחמים של ה', שהן גם **יג** המדות שהתורה נדרשת בהן[ו].

בן מגיע לגיל מצוות, בר מצוה, בגיל 13, וכתוב[ז] שכל שנה עד אז היא כנגד מדה אחת מ־**יג** מדות הרחמים. עד גיל שנה הוא מפנים בנשמה שלו את המדה הראשונה וכו'. יש כמה שיטות איך מונים בפסוקים את **יג** מדות הרחמים[ח]. אנחנו נאמר את השיטה הכי פשוטה[ט], הפשט, שמדות הרחמים מתחילות "הוי' הוי' אל רחום וחנון"[י]. לפי קבלה[יא], שני השמות "הוי' הוי'" הם שרשים של מדות הרחמים, לכן מתחילים למנות את המדות עצמן מ"אל", אבל לפי הפשטנים "הוי' הוי'" הן שתי מדות הראשונות. בין שני השמות "הוי' הוי'" יש קו, פסיק טעמא, וחז"ל אומרים[יב] — ורש"י על הפסוק מביא — ששם הוי' הראשון הוא לפני שאדם חוטא, ואז כמובן ה' מרחם עליו, הוא צדיק גמור, אבל השם השני הוא אחרי הקו המפסיק, והיינו לאחר שאדם חוטא ועושה תשובה, וגם אז ה' מרחם עליו. לפי הפשט שני השמות הם שתי המדות הראשונות של **יג** מדות הרחמים.

> למה בר־מצוה בגיל **יג** שנים ובת־מצוה בגיל **יב**? אי אפשר לומר שלבת מצוה חסרה מדה אחת מ־**יג** מדות הרחמים – יש לה הכל והיא משפיעה הכל, כמאמר חז"ל "הכל מן האשה"!

השאלה שמתבקשת היא למה בת מצוה מקדימה שנה אחת — למה בר־מצוה בגיל **יג** שנים ובת־מצוה בגיל **יב**? אי אפשר לומר שלבת מצוה חסרה מדה אחת מ־**יג** מדות הרחמים (במיוחד הבת־מצוה הזו, שחלה ביום של גילוי יגהמ"ר) — יש לה הכל והיא משפיעה הכל, כמאמר חז"ל "הכל מן האשה"[יג]! צריך להגיד שהיא מקבלת את כל ה־**יג** כבר בגיל **יב** (כמו שנה רגילה של **יב** חדשים, הכוללת גם את סוד העיבור של שנה מעוברת של **יג** חדשים) — את זה צריך להבין.

בן מקיים מצוות ובת מולידה מצוות

ננסה לומר בפשטות: במכתב של הרבי ששמענו עכשיו[יד] הרבי מברך שהבת תקבל עול מלכות שמים ועול מצוות בשמחה ובטוב לבב.

הובאו באבודרהם פירוש לנעילה של תענית (ראה תוספות ר"ה יז, ב ד"ה "שלש עשרה מדות"); ראב"ע עה"ת.

ו ע"פ זהר ח"ג רכח, א. ראה באורך אוצר החיים ריש פרשת תרומה. ובכ"מ.

ז ראה גם שיעורי כ"ו טבת וד"ך אלול תשע"ב. ובכ"מ.

ח ראה סיכום השיטות בלקו"ש ח"ד עמ' 1348. וש"נ.

ט פסיקתא רבתי; מדרש שוחט טוב צג; חכמי צרפת,

י שמות לד, ו.

יא זהר ח"ג קלא, ב; ע"ח שי"ג פי"א ובכ"ד.

יב ראש השנה יז, א.

יג בראשית רבה יז, יב.

יד ד' כסלו תשנ"ב.

מה ההבדל בין המצוות שהבת מקיימת למצוות שהבן מקיים? כנראה יש איזה הבדל כללי גדול מאד בין קיום המצוה של בת לקיום המצוה של בן.

נאמר במלים פשוטות: בת, כמו שאמרנו, היא בעצם אמא — או אמא קטנה או אמא גדולה. מה אמא עושה? מה התפקיד של אמא, הסגולה והזכות שלה? שהיא מולידה. לכן היחוס היהודי הוא מצד האמא, לא מצד האבא. היא כח המוליד ובכח ההולדה שלה היא מעבירה את היהדות מדור לדור.

יש משהו בבנות שקשור לבעל שם טוב אפילו יותר מהבנים

איך נאמר לגבי קיום מצוות? שהבן מקיים את המצוות אבל הבת מולידה את המצוות. כשבת עושה מצוה זה ממש כמו שהיא מולידה ילד, בן או בת. כל מצוה אצלה היא הולדה חדשה, כמו השם הקדוש "אהיה אשר אהיה", שהוא שם ההולדה, השם של אמא. מה הכוונה שאני מוליד מצוה? שבעשיית המצוה אני מביא לעולם אור חדש, כמו בריאה יש מאין (בקבלה, עולם הבריאה, בריאה־הולדה יש מאין, הוא העולם של אמא, ובלשון הזהר "אמא עילאה מקננא בכורסיא [ב'עולם הכסא' שהוא עולם הבריאה]"[טו]).

מה הכוונה שאני מקיים מצוה? בלשון החסידות קוראים לכך התלבשות — אני מתלבש בתוך המצוה, ואני מקיים אותה עם חיות (אני 'מחיה' את המצוה), כמו שהבעל שם טוב אומר[טז] שצריך לקיים מצות השי"ת עם הרבה חיות. קיום מצוה הוא להתלבש בתוך המצוה, להניע את המצוה (חיות היא תנועה, כמו שנאמר "כל חי מתנועע"[יז]), אבל הולדת מצוה היא לא התלבשות אלא השראה. כתוב[יח] שהתלבשות שייכת לקבלת האריז"ל, אבל השראה שייכת לקבלת הבעל שם טוב. זאת אומרת שיש משהו בבנות שקשור לבעל שם טוב אפילו יותר מהבנים.

הענין של הבנים הוא לקיים מצוה שכבר נולדה לתוך המציאות, שהיא כבר כאן — יש מצוה וצריך לקיים אותה. איך אני מקיים אותה? כמו "חי וקים"[יט], צריך לקיים מצוה עם חיות — זהו התפקיד של הבן. כשבת עושה מצוה כאילו שהיא מולידה משהו חדש לגמרי, מכח השי"ת השורה עליה ובה.

מצוות בחיות ומצוות בשמחה

איך ההבדל הזה מתבטא בנפש? הבינה, שהיא האמא, היא שמחה. כתוב "אם הבנים שמחה"[כ]. אם מפרשים כעת שהבנים הם המצוות שהבת מקיימת — כל מצוה היא בן[כא], ילד שלה — כל פעם שהאשה זוכה לעשות מצוה, כמו הפרשת חלה, היא מאד שמחה, כי היא הולידה משהו חדש, יש לה בן־ילד חדש. "אם הבנים שמחה" הוא הפסוק של אמא. אם כן, אפילו יותר מהבנים, לבנות בטבע יש שמחה של מצוה, כי שמחה היא הולדה — מציאות חדשה באה לעולם.

אבל בכל אופן, מה עם הבנים, שהם התלבשות ולא השראה? בבנים מקיימים את המצוה עם חיות, כמו שאמרנו קודם. חיות ושמחה הן אותו דבר? לא. דברים דומים, קשורים, אבל לא אותו דבר. אנחנו מסבירים[כב] שאצל בן המצוה העיקרית בבר־מצוה היא תפילין ואצל בת המצוה העיקרית בבת־מצוה היא שבת. תפילין, כמו שחוזרים במאמר של הבר־מצוה[כג],

---

טו תקו"ד ו (כג, א).

טז כש"ט (קה"ת) אות טז.

יז סוף מפתח הרעיון לר"א אבולעפיא (אות ת).

יח מאמר השפלות והשמחה פע"ב. מבואר בטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" עמ' מה ואילך; בעתה אחישנה פ"א ובכ"מ.

יט תרגום יונתן על בראשית ג, כב; ראש השנה כה, א. ובכ"מ.

כ תהלים קיג, ט.

כא ראה סוטה מו, א; בראשית רבה ל, ו.

כב ראה שיעורי ח' ניסן־ו' אייר תשס"ט, אז נלמד מאמר ד"ה "את שבתתי" ה'ש"ת.

כג ד"ה "איתא במדרש תילים" תרנ"ג.

הם המשכת מוחין. בלשון הקבלה, המשכת מוחין היא חיות[כד]. יש משהו קיים, וצריך להמשיך לו מוחין, להחיות אותו. שבת, לעומת זאת, היא יום של השראה — הכל נמצא בהשראה אלקית של ענג ושמחה, "מנוחה ושמחה אור ליהודים".

הרבי אמר שנזכה, כל אחד ואחת מאתנו, ל"שמחה בטהרתה"[כה] — שמחה בלי קשר לשום דבר. גם קשור ל"שמחה של מצוה", אבל בדרגה הכי עליונה של שמחה, "שמחה בטהרתה". טהרה גם שייכת לאמא, שנקראת טהרה בקבלה (לעומת קדושה בחכמה, אבא)[כו]. השמחה של הלידה היא שמחה בטהרתה (הרי על פי תורה אין האשה מצווה על "פרו ורבו"[כז] — זהו עצם הטבע היהודי שלה, שמעל למצות, ועל כן דווקא במצוה זו היא זוכה לשמחה בטהרתה). אבל הקיום, לא ההולדה, הוא חיות. החיות נדרשת כדי להניע את המצוה — שהמצוה גם תשפיע... היא כבר קיימת, אני לא ממציא אותה, הבת כאילו ממציאה, מולידה משהו חדש, ואילו הבן רק צריך להתלבש בתוך המצוה הקיימת ולהניע אותה, שתפעל את הפעולה שלה בעולם, במציאות[כח].

לפני ההתלבשות וההשראה, קבלת האריז"ל וקבלת הבעל שם טוב, יש גם השתלשלות, שהיא קבלת הרמ"ק. במושגים של חסידות כתוב[כט] שיש הבדל בין סיבה (רחוקה יותר) לעילה (קרובה יותר). אמא היא דווקא סיבה, שיותר גבוהה מעילה. גם בהשתלשלות וגם בהתלבשות העליון הוא עילה של התחתון — או שהוא עילה מעליו או שהוא עילה שמתלבשת בו — אבל בהשראה העליון הוא סיבה של התחתון, שנותן לו השראה. בהשראה התחתון בטל לגמרי בעליון — אני עושה מצוות (כמו בהולדה של האשה, מתוך תנועה נפשית, גילוי עצם הנשמה, של מסירות נפש) ומרגיש שלא עשיתי כלום, רק ה' עשה את הכל[ל] (מסירות נפש היינו מסירת הרצון[לא], מסירת הרצון שלי לרצון השי"ת, כלומר שאין כאן 'רצוני' כלל, רק רצון ה' השורה עלי ובי). מי שחי בתודעה של השתלשלות מקיים מצוות בקבלת עול פשוטה. זהו הבסיס של כל קיום המצוות[לב] — כבר בגיל חינוך מקיימים מצוות מתוך התודעה הזו. אבל בגיל מצוות מקבלים עוד כח של כוונה — כוונה של התלבשות אצל הבנים, קיום מצוות בחיות, וכוונה של השראה אצל הבנות, הולדת מצוות בשמחה[לג].

חבור שמות הוי' בהשראה

על פי ההקדמה הזו נענה לשאלה שלנו: למה בת זוכה לכל **יג** מדות הרחמים כבר בגיל **12** ובן צריך לחכות עוד שנה? הבן מפגר אחרי הבת בשנה... למה?

כי עבור מי שנמצא בהשראה אין שום

כד ראה שעה"כ דרושי ק"ש ד.

כה שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח.

כו ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך 'טהור', וש"נ.

כז בראשית א, כח. וראה יבמות סה, ב.

כח בעבודה הפנימית, ההשראה של הבת מולידה בעיקר יראה – "אשה יראת הוי' היא תתהלל" (משלי לא, ל), בסוד "אני בינה [שמחה] לי גבורה [יראה]" (משלי ח, יד), החיבור של "עבדו את הוי' בשמחה, באו לפניו ברננה" (תהלים ק, ב) עם "עבדו את הוי' ביראה, וגילו ברעדה" (תהלים ב, יא), כדרשת חז"ל (ברכות ל, ב) "במקום גילה שם תהא רעדה" (בפרט זו עבודת ראש השנה שעניינו בנין פרצוף הנוקבא, הבת). לעומת זאת, חיות הבן שייכת יותר למדת האהבה (כנודע שהבן והבת הם כנגד עטרא דחסדים ועטרא דגבורות – אהבה ויראה – שבדעת, וד"ל).

כט ראה מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ עמ' קלח. ובכ"מ.

ל על דרך המוסבר בקדושת לוי (לקוטים) על "מלך עוזר ומושיע ומגן" – בהשתלשלות האדם עושה וה' "עוזר", בהתלבשות האדם עושה וה' מתלבש בתוכו ו"מושיע", אבל בהשראה ה' הוא ה"מגן" מלמעלה, שעושה הכל, והאדם לגמרי תחת צלו־הגנתו־השראתו, ודוק (וראה גם מענין גנים נשא עמ' לג; בעתה אחישנה עמ' רעא).

לא תו"א לו, ב; לקו"ת שלח מח, ד. ובריבוי מקומות.

לב ברכות פ"ב מ"ב, וראה תניא פמ"א ע"פ זהר ח"ג קח, א.

לג ורמזים: **שמחה־חיות** עולים 777 (**איש יהודי איש ימיני, מרדכי פתחיה**). שמחה במילוי (**שין מם חית הא**) עולה 864, "**עבדו את הוי' בשמחה**" העולה ד"פ (ממוצע כל מלה בביטוי וכל אות במילוי) **יראה**, כנודע. חיות במילוי (**חית יוד וו תו**) עולה 856 (8 פחות), ד"פ (ממוצע כל אות) **רוח** (סוד "רוח חיים", התלבשות). בשני המילויים יש 20 אותיות (10 בכל מילוי) והם עולים יחד 1720, 20 פעמים (ממוצע כל אות) **אלהים** ("אני אמרתי אלהים אתם"), סוד "ורוח אלהים [הפן הזכרי של אלקים, חיות, התלבשות] מרחפת [הפן הנקבי של אלקים, שמח,ה השראה]" (בראשית א, ב), וד"ל.

אצל הבת שתי המדות הראשונות, "הוי' הוי'", הן מדה אחת בלבד ("הוי' אלהינו הוי' אחד", ולא שנים ח"ו)

הבדל בין שתי המדות הראשונות. שתי המדות הראשונות של **יג** מדות הרחמים הן בעצם דבר אחד, "הוי' הוי'". הגם שיש פסיק טעמא ביניהם, הקו הזה הוא סוד הצמצום, אבל אצל מי שנמצא בהשראה הצמצום לגמרי לא כפשוטו, כמו שמוסבר בחסידות[לד] — "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם"[לה], הכל דבר אחד לגמרי[לו]. כלומר, הרחמים של ה' על הצדיקים והרחמים של ה' על בעלי התשובה — סתם, על כולם — הם בדיוק אותו דבר, אין לחלק בכלל. זהו המבט של ההשראה, ולכן אצל הבת שתי המדות הראשונות, "הוי' הוי'", הן מדה אחת בלבד ("הוי' אלהינו הוי' אחד"[לז], ולא שנים ח"ו)[לח]. לכן אצלה כל ה־13 נעשה 12 (וכנ"ל, כח העיבור נכלל בה לגמרי, "עובר ירך אמו"[לט], מה שאין כן מנקודת המבט של הבן, מבחוץ, האשה־האם והעובר שבקרבה הם שתי מציאויות). הכל כי הבת היא בעצם אמא, מהבת מצוה היא כבר אמא קטנה ומולידה, ויש לה השראה ויש לה שמחה בטהרתה. לכן הכל אחד, וכל מה שה' עושה הוא רחמים פשוטים, בלי שום חילוקים כלל וכלל. כלומר, בכלל אין אצלה את המושג צמצום — אין צמצום[מ], הכל טוב, הכל אור, הכל שמחה. שוב, אצל הבן "הוי' הוי'" לוקח שנתיים, השנתיים של היניקה[מא], ואצל הבת לוקח שנה אחת, וממילא מספיקות לה שתים עשרה שנה כדי לקבל את כל **יג** מדות הרחמים[מב].

כך אנחנו מברכים אותך, שכל החיים תחיי בהשראה אלקית, ותלדי הרבה בנים ובנות גם בגשמיות וגם ברוחניות — כל המצוות שאת עושה הן ילדים — ואז תמשיכי את כל מדות הרחמים, החל מכך שכולם יבינו שאין הבדל בין לפני הפסיק טעמא ואחרי הפסיק טעמא, שבכלל אין צמצום והכל אור אחד פשוט ושמח.

[בקטע של הרבי על "שמחה בטהרתה" כתוב **יג** פעמים שמחה.] כן? מה זאת אומרת? יפי, זה חידוש יפה מאד שיש כאן 13 פעמים שמחה. חידוש שלך? [האמא: קראנו את השיחה ואז ספרנו...] את הטבע לספור קבלת בירושה... מצוין, שגם לך, כלת הבת מצוה, יהיה בירושה לספור, בשמחה!

לד ראה גנזי נסתרות (ביחובסקי) חלק אור ישראל אגרת נה, הובא ונתבאר בספר לב לדעת, ביאור ב למאמר "וצדיק יסוד עולם".

לה ילקו"ש דברים רמז תתלו (וראה תדבא"ר פכ"א).

לו תניא פ"כ. ובריבוי מקומות.

לז דברים ו, ד.

לח לשיטת רס"ג (ראה תוספות ר"ה יז, ב ד"ה "שלש עשרה מדות"; ראב"ע עה"ת במקומו; ספר הליקוטים לאריז"ל פרשת כי תשא) מונים רק את שם הוי' השני כמדת רחמים, כאילו כתוב "ויעבר הוי' על פניו ויקרא הוי'" – נקודתיים – "הוי' אל רחום וחנון וגו'". שיטה זו לא תואמת את הפיסוק הפשוט, לפי טעמי המקרא, השם את הנקודתיים אחרי "ויקרא", וממילא מאפשרת לפרש "הוי' הוי'" הכל "הוי' אחד", ודוק.

לט יבמות עח, א. ובכ"מ.

מ החילוק הזה מסביר היטב מדוע הבנות פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמן: הזמן – שהוא הדחף להתקדם – הוא בסוד הקו שחזר והאיר לתוך החלל אחרי הצמצום הראשון (ראה דרמ"צ מצות האמנת אלקות פי"ב. ובכ"מ). הקו הזה הוא הזכר הפוקד את מקום החלל הנקבי שהוא־הוא סוד החיות (סוד "אבר חי" בו יש לקיים את המצוות, כדברי הבעש"ט הנ"ל הערה טז). בהשראה הנשית, לפיה הצמצום לא כפשוטו, לא נדרשת ההארה של הקו אחרי הצמצום ומושג הזמן לא תופס מקום (ומה שנהגו נשים צדקניות לקיים גם מצוות עשה שהזמן גרמן – בתודעה העתידית של "אינו מצווה ועושה" – היינו להוסיף לעצמן את הפן הזכרי, שתהיה התכללות שלמה בין האיש והאשה, עד לקיום היעוד "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה", וד"ל).

מא כתובות ס, א.

מב אפשרות נוספת להסביר היא שהיחוד של שתי המדות לא נעשה בשנה הראשונה אלא בשנה האחרונה (בה הבת היא 'מופלאה הסמוכה לאשה'), בה מתחברות המדות "וחטאה ונקה". לפי הפשט "ונקה" מתייחס ל"עון ופשע וחטאה" שלפני כן, ובפרט ל"וחטאה" – השגגות, שהכי קל לנקות אותן. ה**נשיות** קשורה לעולם ה**נשיה**־השכחה (ראה אמרי פנחס ח"א שער תורת האדם אות ה) ולכן השכחה אצל האשה קרובה יותר לאונס מאשר לשגגה וקל יותר לנקות אותה מהחטאה, עד ש"וחטאה ונקה" הן דבר אחד, ודוק.

שיעור

מאור עינים פרשת ויקהל

"שמא גרים"

קיצור מהלך השיעור

ה' קורא בשמו של בצלאל, שכולל את התכונה המיוחדת הנדרשת ממנו בעשיית המשכן – **"בצל אל היית וידעת"**. מתוך כך מוקדש המאור עינים השבוע ל**משמעות השם**, שנותן באדם **חיות**, מגדיר לו את **השליחות** ומכוון אותו בעבודתו. בתוך הביאור עולה גם הסבר חשוב ליחס בין פ**שטות התורה** שבכתב למגמת **דרשות חז"ל**.

"שמא גרים" – הצלת ראובן מהחטא

ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי וגו'.

בפסוקים אודות מינוי בצלאל[א] מודגשת הקריאה בשם, עוד לפני שהוא עצמו מוזכר – ויתכן שדרשת חז"ל את שמו, "בצל אל היית וידעת" (כדלקמן), היא גם הדוגמה הכי חשובה של שם שגורם לתפקידו של אדם – ולכן עוסק המאור עינים כאן במושג השם וחשיבותו:

איתא בש"ס (ברכות ז:) שמא גרים; והיינו ראובן, ראו מה בין בני לבן חמי וכו'.

בסוגיא בה נאמר שהשם גורם לאדם דברים מסוימים דוגמה עיקרית היא השם ראובן, שניתן לו על ידי לאה אמנו ברוח הקדש, על שם העתיד – "ראו מה בין בני לבן חמי", שעשו ("בן חמי") מכר בהסכמה את הבכורה ליעקב, ובכל זאת שטם אותו על כך והחשיב זאת לרמאות, ואילו מראובן נטלה הבכורה "בחללו יצועי אביו"[ב] ונתנה ליוסף, ובכל זאת ראובן לא שטם את יוסף והתמסר להצלתו[ג].

וכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה (שבת נה:), וזאת גרמה לו שמו, כי במה שאמרה מה בין בני וכו' הבדילה ופרשה אותו ממעשה עשו.

נערך ע"י איתיאל גלעדי. אור ל"ד אדר פ"ו – כפ"ח (הקלטה).

א שמות לא, ב; לה, ל (הפסוק דנן). על היחס בין שני הפסוקים ראה בשיעור "בצל א־ל" הנדפס לעיל בחוברת.

ב דהי"א ה, א.

ג ובדרך רמז ב"מה בין בני [ראובן] לבן חמי [עשו]": ההפרש בין **ראובן** (259) ל**עשו** (376) הוא 117, כמו ההפרש בין **רמח** (248) ל־**שסה** (365) – ראובן כנגד החסד (תו"א מה, ב ובכ"ד), כנגד **רמח** מ"ע, ועשו כנגד הגבורה, כנגד **שסה** ל"ת. **ראובן־רמח** עולה 507, ג"פ **יג** ברבוע, **עשו־שסה** עולה 741, **יג** פעמים 57, וביחד עולה 1248, **מח** פעמים **הוי**', ו"פ **יצחק** וכו', ד"פ (ממוצע) 312, **יב** צרופי שם **הוי**' ב"ה, **חדש**, ב"פ **יוסף**, "**אינו גוף** [העולה] **ולא כח בגוף**" וכו'.

את דרשת השם ראובן הוא קושר לדרשה נוספת על ראובן, בדיוק לגבי "בחללו את יצועי אביו": על אף שכתוב בפירוש "וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו"[ד] האמת היא ש"כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה" והוא נותר בצדקותו וקדושתו חלק מ"ויהיו בני יעקב שנים עשר" (כסיום אותו פסוק). החטא כפשוטו מתאים לעשו וצאצאיו, "שכולן בני ממזרות היו"[ה], ובנתינת השם המבדיל את ראובן מעשו הבדילה אותו אמו מחטאי עשו (ואדרבא, התברר שבאמת מעשה ראובן — לבלבל את יצועי אביו, שאחרי פטירת רחל קבע את מטתו באהל בלהה — לא היה אלא בקנאתו לכבוד אמו[ו] עצמה וברצונו להשכין בין אביו ובינה אהבה[ז], שלום ורעות[ח]). כפי שמיד יוסבר השם הוא המזל, שרש הנשמה, והוא השומר את ראובן מהחטא.

> כשם שהחטא הוא פעולת "נורא עלילה על בני אדם" – במגמה להגיע לתשובה ולעליה שאחרי הירידה– כך הטעות היא יזמה שמימית, כדי שההתפכחות ממנה תפעל "כיתרון האור מן החשך"

הפשט והדרש

כמאמר מוסגר, עולים כאן סודות עמוקים לגבי מגמת תורתנו הקדושה בפשט ובדרש:

כפי שרואים גם בהמשך תורה זו, בעל המאור עינים לא נוטה לקבל דרשות חז"ל שסותרות את הפשט, והוא משתדל למצוא כיצד הן תואמות לפשט ואף מוסיפות ומחזקות אותו (בדומה לביאורי הרבי מליובאוויטש ב"פשוטו של מקרא" של רש"י, שמחברים לפשט גם את המדרשים שמביא רש"י, וכיו"ב ביחס לדרשות חז"ל בכלל). אכן, בדרשות כגון זו, "כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה", נראה ש"תורת אמת"[ט] מטעה בכוונה תחלה את הלומד — שקודם כל תתקבע אצלו הטעות ש"ראובן חטא" ורק אחר כך (אחרי הפסקה ו'נשימה' בין תיאור החטא לסיום הפסוק) התורה תסתור אותה, "להוציא מלבך", ותגלה ש"אינו אלא טועה". כשם שהחטא הוא פעולת "נורא עלילה על בני אדם"[י] — במגמה להגיע לתשובה ולעליה שאחרי הירידה ("ירידה צורך עליה"[יא])[יב] — כך הטעות היא יזמה שמימית, כדי שההתפכחות ממנה תפעל "כיתרון האור מן החשך"[יג].

ועוד עומק בענין: את דרשת חז"ל על חטאו המפורש בכתוב של ראובן, בכור לאה, ניתן להשוות לדרשה על עמידתו בנסיון של יוסף הצדיק, בכור רחל (שזכה בבכורה שניטלה מראובן ונתנה לו בעקבות ה'חטא'). על תיאור החטא של ראובן בתורה שבכתב אומרים חז"ל שהוא 'לא כפשוטו', הוא הרבה פחות חמור ממה שנראה, מכח דאגת האם לבנה, ויש בו גם טוב (דאגת הבן לכבוד אמו, כנ"ל), ואילו על תיאור התורה שבכתב את עמידתו השלמה של יוסף בנסיון אשת פוטיפר (מכח "דמות דיוקנו של אביו" שנגלתה לו[יד]), שבזכותה הוא נקרא לדורות יוסף הצדיק (ב־**ה** הידיעה), אומרים

ד בראשית לה, כב.

ה רש"י לבראשית לו, ב (וראה רש"י שם פסוק ה ממש כמעין המתואר כאן).

ו כנראה רבי טרפון, שהידר עד למאד בכבוד אמו (קידושין לא, ב; ירושלמי פאה פ"א ה"א), הוא 'גלגול' תיקון ראובן. ורמז: **ראובן רבי טרפון** עולה **שפלות** (**עת רצון**, ח"פ **אמונה** וכו').

ז היינו מדת החסד של ראובן, כנ"ל הערה ג.

ח ראה רש"י על בראשית לה, כב.

ט מלאכי ב, ו.

י תהלים סו, ה.

יא לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. ראה אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד.

יב ואכן, בזמן מכירת יוסף היה עסוק ראובן בשקו ותעניתו וזהו חלק ממכלול הדברים שמכולם הקב"ה "בורא אורו של משיח" (בראשית רבה, פה, א).

יג קהלת ב, יג.

יד סוטה לו, ב.

חז"ל[יד] שיוסף לא שלט בעצמו לגמרי ויצאו מאצבעותיו עשר טפות של זרע לבטלה (ו'כל האומר יוסף היה נקי לחלוטין במעשה אשת פוטיפר אינו אלא טועה...'[טו]).

ההשוואה הזו מלמדת שחז"ל באים לאזן — בסוד המתקלא[טז] — את ה'קיצוניות', לכל צד, במה שכתוב בתורה. כתוב בקהלת "אל תהי צדיק הרבה"[יז] ו"אל תרשע הרבה"[יח] — כשכתוב על תופעת־תהו של צדיק יותר מדי[יט] באים חז"ל ואומרים ש'זה לא כל כך טוב כמו שחשבת' וכשכתוב על תופעת־תהו של רע הם באים ואומרים 'זה לא כל כך רע כמו שחשבת' (ובכל מקום "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידך"[כ]). בעצם, חז"ל עושים מהתורה שבכתב — הכותבת רק על צדיקים ורשעים — "ספר של בינונים". הם מגלים שהצדיק הוא בעצם "צדיק שאינו גמור" והרשע הוא "רשע שאינו גמור", כך ששניהם בינונים יחסית. ההתמדה בתנועת האיזון הזו מאפשר לאחד את עם ישראל וכך להביא את המשיח.

שם מן השמים

כי השם שקוראים את האדם, האותיות הם חיותו, וכך קוראים אותו בשמים. ועם חיות וקדושות האותיות שבשמו, הוא יכול לעבוד את השם כל ימיו.

שמו של האדם איננו 'עזר חברתי', כדי שאנשים יוכלו לפנות אליו, אלא כח אלקי קדוש — אותיות קדושות של לשון הקדש — שמעניק לאדם חיות וכח לעבוד את ה'. מקורו של השם הוא בשמים, ובאותו שם שנתנו ההורים[כא] (ברוח הקדש[כב]) מתייחסים לאדם גם בשמים — ה' מספר לפמליא של מעלה על מעשיו, מתפאר בטוב שהוא עושה ("ישראל אשר בך אתפאר"[כג]) ומצטער על מה שפחות טוב. דרך השם משפיעים לאדם שפע טוב מן השמים — מזילים לו שפע מהמזל שלו, שרש נשמתו. כפי שיובא בסמוך, על מעלת השם לומדים מהפסוק "אשר שם שמות בארץ", אך החידוש הוא שהשם הוא שמימי ונשמתי — כל המלים מאותה לשון, כפי שמעירים המדקדקים[כד] — והוא נמשך "בארץ"[כה], "כימי השמים על הארץ"[כו]. השם הוא כלי רוחני להכיל את אור הנשמה בגוף — את השמים בתוך הארץ.

מבואר[כז] שהשם מגדיר את שליחות האדם בחיים (בגלגולו הנוכחי, שעל כן השם יכול להשתנות מגלגול לגלגול[כח]). כשאדם נבוך בנוגע לשליחותו בחיים עצת הרבי מליובאוויטש היא "יתבונן מה רוצה באמת"[כט]. "**שמו**" בגימטריא **רצון**[ל] — כנראה שההתבוננות "מה רוצה באמת" קשורה להתבוננות במהות שמו של האדם, המגדיר את שליחותו (וכמובן גם התבוננות ב"**שמו**" יתברך ו**הרצון** שלו מהאדם). ככל שהאדם מתקשר לשמו־שליחותו, ומרגיש שהוא חלק משמו יתברך, הוא יכול לקבל ממנו יותר הדרכה בחיים ו"לעבוד את ה' כל ימיו", לאורך ימים ושנים טובות.

טו ועד שדרשו חז"ל "'שקר החן' זה יוסף" (סנהדרין כ, א) – וראה עוד ברשימת כ"א אדר השתא.
טז זהר ח"ב קעו, ב (ספד"צ פ"א).
יז קהלת ז, טז.
יח שם פסוק יז.
יט ראה הקדמת **שכינה ביניהם** הערה יא.
כ קהלת שם פסוק יח.
כא לבנים נותנים את השם בברית המילה, הזמן בו הנשמה האלקית שמן השמים חודרת ונכרת בבשר הגוף הארצי, ולבנות נותנים את השם בקריאת התורה (הראשונה האפשרית, כדי שלא לעכב את שליחותן), כאשר אותיות השם מקשרות את הנשמה לאותיות ה"תורה מן השמים".
כב שער הגלגולים הקדמה כג.
כג ישעיה מט, ג.
כד ראה ראב"ע לבראשית ז, כא ולשמות יב, ו (על שם ושמים). חשק שלמה (השרשים) שרש שם.
כה וכלשון הדרשה "אל תקרי 'שמות' אלא 'שמות'" – ה"שמות" הם "בארץ" בלבד ואילו ה"שמות" הם המשכה מהשמים לארץ.
כו דברים יא, כא.
כז ראה הנפש פ"א.
כח ראה לדוגמה (ביחס לשינוי שמו של משה רבינו מגלגול לגלגול) אוה"ת שמות ח"א עמ' קד, ובכ"ד.
כט ראה גם לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ד.
ל מצרף השכל (לר"א אבולעפיא) ד"ה "ודע כל אלה הצירופים"; פלח הרמון (לרמ"ע מפאנו) ש"ד פ"ג.

המקור השמימי הוא שֵמות, ואת השמות הללו – מקור השליחות והחיות – צריך להחיות־להנכיח בארץ על ידי מעשים טובים

אחר שיבחר בטוב, כי הבחירה חפשית.

השם מגדיר לאדם את השליחות, את הטווח בתוכו עליו לפעול, אך לא מכתיב את מעשיו לטוב או למוטב – בכל מלה ובכל אות יש "את זה לעֲמת זה עשה האלהים"[לא] ועל האדם לבחור במשמעות הטובה של שמו[לב].

שֵמות או שֵמוֹת

ולכן הרשעים אינם יודעים לאחר מיתה את שמם (מסכת חבוט הקבר פ"ב), היינו כי לא עבדו את השם עם האותיות הקדושות שבשמים, ושואלין אותם מה עשית עם האותיות הקדושות שבשמך.

מיד אחרי סתימת הגולל שואל אותו המלאך "הגידה לי שמך", ומכיון שהשם הוא יעודו־שליחותו של האדם מי שלא מלא את שליחותו במלואה איננו זוכר את שמו[לג]. כאן משמע שמדובר ברשעים אך ב'מסכת חבוט הקבר' נראה שחוץ מיחידי סגולה ממש – צדיקים גמורים, בלשון התניא[לד], שאין להם כל רע – רוב האנשים שוכחים את שמם, מצד בחינת הרע שיש בקרבם[לה]. מודגש כאן שוב שהשם הוא "האותיות הקדושות שבשמים" – המלאך מן השמים יודע את שמו של האדם, אך הוא בוחן אותו האם גם הוא נשאר נאמן ליעודו השמימי או שמא שקע בארציות ושכח אותו, לא מימש את האותיות הקדושות שהיו צריכות להאיר את עיניו ולהורות לו את דרכו בחיים.

ולכן **אמר** דוד המלך ע"ה לכו חזו מפעלות ה' **אשר שם שמות בארץ, אל תיקרי שֵמוֹת אלא שֵמות.** וקשה **הלא כתיב שֵמות, ומהו אל תיקרי וכו'.**

כפי שהוזכר לעיל, המאור עינים מקשה על לימוד בדרך "אל תקרי"[לו], הסותר את הפשט, ולכן הוא מסביר לפי הקדמותיו עד כה ששתי המשמעויות נכונות, על פי העבודה הפנימית:

ויש לומר, כי הצדיקים עובדים את השם על ידי אותיות הקדושות שבשמים, אבל הרשעים שאינם עובדים את השם ונעשים האותיות שבשמים שממות, כי לא החיו את האותיות על ידי איזה מעשה טוב. וזהו אשר שם שמות בארץ, היינו שמות קדושים. וזהו שמוכיח את העולם, אל תיקרי שֵמוֹת לשון שממה ח"ו, היינו הרשעים שמשממין בביכול את האותיות שבשמם, אלא שֵמות, שהצדיקים עובדים את השם על ידי האותיות שבשמם, וזהו שֵמות, כי הם שמות הקדושים.

המקור השמימי הוא שֵמות, ואת השמות הללו – מקור השליחות והחיות – צריך להחיות־להנכיח בארץ על ידי מעשים טובים,

---

לא קהלת ז, יד (וראה גם כש"ט כא).

לב ויש לומר שבסוד "הוא ושמו בלבד" (פרקי דרבי אליעזר פ"ג) הבחירה שייכת דווקא ל"שמו" בעוד ב"הוא" (בחינת "ועבד הלוי הוא") יש השגה שאין בחירה – כמבואר באריכות בתורת איד'ביצא – כאשר "שמו" קדום כמו ה"הוא", בבחינת יחיד שלפני הצמצום, "העלם עצמי דאור בעצמות המאור", וד"ל.

לג הבעל שם טוב נהג לשאול את מי שהתקרב אליו לראשונה "וועס געדנגסטו?" ('מה אתה זוכר?'), וכנראה יש קשר בין שאלה זו לשאלת המלאך, ואכמ"ל.

לד פ"י.

לה אכן, ישנן סגולות שונות לזכרון השם – כאמירת פסוק השייך לשמו של האדם (הובא בכ"מ בשם השל"ה. ראה ספר המנהגים חב"ד עמ' 12), קבורה (וכ"ש חיים) בארץ ישראל (שאוירה המחכים מעורר את הזכרון ב"הבלא דגרמי") וגם פטירה בערב שבת (כאשר הסמיכות ליום שבת, עם הכח של "זכור את יום השבת", מעורר את זכרון השם), ואכמ"ל.

לו שינוי הניקוד הוא חזרה למצב היולי של "אפשריות המציאות" השייך לעולם הבריאה (ראה ד"ה "ציון" תרס"ב; ד"ה "שובה" תרפ"ו. סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א) התלוי בכח של "אמא מקננא בכורסיא" (תקו"ז ו כג, א). בימי הבנין, מדות הלב, לא משנים ניקוד ונראה שיש סתירה בין האפשרויות השונות, אבל במדרגת הבינה, בהיותה מקור הניקוד – כנודע בסוד טעמים־נקודות־תגין־אותיות כנגד חכמה־בינה־מדות־מלכות (ראה ע"ח ש"ח פ"א), כאשר הטעמים והנקודות הן בגדר "הנסתר להוי' אלהינו" (דברים כט, כח) שלא נכתבו בספר בפירוש (ותלויים בזכרון הבעל קורא, סוד הזכרון בעלמא דאתי, וד"ל) – הניקוד גמיש יותר ו"מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ וידלק" (כשבפרט שינוי הניקוד כאן הוא מנקודת הפתח שבחכמה לנקודת הצירה שבינה, כאשר בלי השינוי נותרת החכמה בלי הבינה, תהו של אורות בלי כלים, ודוק).

וכך עושים הצדיקים (שבפנימיות כל עבודתם היא יחודי שמות קדושים — הן בעבודת התפלה, עם כל יחודיה וכוונותיה, והן בלימוד התורה, שכולה שמותיו של הקב"ה[לז]). לעומת זאת, הרשעים בוחרים ברע, הורסים את האותיות הקדושות של השֵמות והופכים אותן לשַמות, למדבר שממה של תהו ("ארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם [דתיקון] שם"[לח], הפך רצון ה' ש"לא תהו בראה לשבת יצרה"[לט]). דרשת "אל תקרי 'שַמות' אלא 'שֵמות'" היא תוכחה לכולנו — לממש את השֵמות ולא לעשות בהם שַמות, חלילה[מ].

לדבר מתוך השם

וזהו שאמר משה רבינו ע"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו'. כי משה אמר לעשות כלים ואחר כך משכן, ובצלאל אמר הכלים שאעשה להיכן אכניסם, ואמר לו בצל אל היית (ברכות נה.). וזה גרמה לו שמו, וזהו ראו קרא ה' בשם בצלאל, בצל אל היית.

משה רבינו אומר מדעתו לעשות קודם את הכלים ואחר כך את המשכן (כסדרם פרשת תרומה) ואילו בצלאל מציע שאולי ה' אמר להקדים את המשכן לכלים (כסדר הציווי בפרשת כי תשא). משה נוטה להקדים את הפנימיים למקיפים ובצלאל את המקיפים לפנימיים. בעבודת ההתבוננות, מקיף המשכן הוא ההתבוננות ברוממות א־ל והכלים הפנימיים הם ההתבוננות בשפלות האדם[מא] — הדרך הגבוהה יותר, דרכו של משה, היא להגיע משפלות האדם לרוממות א־ל, אבל הדרך השוה לכל נפש בכל הדורות, הנמוכה יותר, היא דרכו של בצלאל, המקדים את ההתבוננות ברוממות א־ל להתבוננות בשפלות האדם (כנודע משאלת האחים הקדושים, הרבי ר' זושא והרבי ר' אלימלך, והמענה של הרב המגיד אליהם[מב]).

גם משה, מנהיג וחכם הדור, וגם בצלאל, הנער הצעיר, אומרים לפי שמם, שרש נשמתם — משה מכריע מדעתו, לפי עניינו־שמו (**משה** אותיות **השם**), כסדר שבפרשת תרומה, אך הדברים אינם מתקבלים על דעתו של בצלאל, לפי עניינו, והוא חייב לומר את האמת שלו. כאשר ה"שמא גרים" מדריך את בצלאל אחרת הוא אומר "שָׁמָא" נאמרו הדברים אחרת (ומכך ילמד כל אדם, שכאשר שמו־שליחותו־הרגשתו מורה לו אחרת עליו לומר־להציע את הדברים בלשון "שָׁמָא")[מג]. אכן, משה — הענו באדם — מקבל את דעתו ואומר לו (באותה מלה) "שמא בצל אל היית וידעת", בשמך־שליחותך טמונה ידיעה נעלית משלי (כלומר, זהו שרש הדעת — מדתו של משה[מד] — בלא־מודע שלו).

לבחור בתוך השם

לעיל הודגש כי למרות שהשם מכוון את דרכו של האדם נותרת לו בחירה. כעת מובאת לכך התייחסות מתוך הסיפור העיקרי בחז"ל של דרשה בשמות:

לז ע"פ זהר ח"א פז, א; צב, ב; ח"ג יג, ב.

לח ירמיה ב, ו.

לט ישעיה מה, יח.

מ ויש להעיר כי כל הנידון כאן הוא בחומש שֵמות (בשבא, ניקוד הגבורה, ענף שֵמות בצירה, ניקוד הבינה, סוד "אני בינה לי גבורה"), בו מודגש שהגאולה היא בזכות שלא שינו את שמם - "**ראובן** ושמעון נחתין, **ראובן** ושמעון סלקין" (ויקרא רבה לב, ה ועוד), וד"ל.

מא כלומר, השפלות היא ה'כלים' האמתיים לתיקון ורפואת הנפש, וד"ל.

מב תשואות חן (ליניץ), ליקוטים. ראה רשימת הרב מג' כסלו (נדפסה בגליון ויצא) תשפ"א. ובכ"מ.

מג ובדרך צחות, כפי שניתן להפוך את ה"שֶׁמא" ל"שָׁמא" כך אפשר לקרוא את ה"גָּרים" כ"גֵּרים" (מגמת המהפכה הרביעית) - תכלית השליחות היא לברר בירורים (נשמות גרים, כאשר הנשמות הגדולות ביותר עסקו בלידת נשמות גרים, כמבואר באר"י, ובמיוחד רבי מאיר המדייק בשמות, שהיה גר או בן גר, המתקן את עשו והוא מנשמות ה"ציד בפיו" שמוציא יצחק מעשו), לקדש את שם ה' בעולם (על ידי שכל באי עולם יכירו בו) ולעשות לו יתברך דירה בתחתונים (בסוד המלכות, בה נאחזים הגרים), ולכל זה אמורות לכוון את האדם אותיות שמו. ואכן, בסוגית "שמא גרים", בין הדוגמה של ראובן, שהובאה כאן, לדרשת "שמא גרים", נדרש שמה של הגיורת העיקרית, רות, ממנה נולד דוד שרווה לקב"ה בשירות ותשבחות, ודוק.

מד תניא פמ"ב.

ורבי מאיר הוה דייק בשמא, כאשר בא אל אחד ששמו כידור אמר כי דור תהפוכות המה, וכן היה (יומא פג:). כי הבחירה חפשית, ואילו היה רוצה היה עובד את השם עם האותיות שבשמו.

רבי מאיר, שלא עמדו חבריו על סוף דעתו[מה], מדייק בשמות, וזאת בשונה מחבריו, רבי יהודה ורבי יוסי שהיו עמו (ונראה שלגבי דידם, לפי שרש נשמתם, אין בכך כל ענין, וממילא זהו 'בטול תורה' מיותר ומזיק). הדיוק הספונטאני בשמות דומה ל'חוש' בפתרון חלומות — יוסף הצדיק פותר־תופר חלומות, ומייחס להם חשיבות רבה, בעוד אחיו גורסים (מסתמא) ש"חלומות שוא ידברו"[מו] ו"דברי חלומות אין מעלין ואין מורידין"[מז]. חבריו של רבי מאיר הם כמו השבטים, שעסוקים בבירור ראשון (העלאת הניצוצות מבי"ע לאצילות), לא נזקקים לדיוק בשמות ופתרון חלומות (ואף נרתעים מכך), ואילו רבי מאיר הוא כמו יוסף, שעוסק בבירור שני (העלאת המלכות, עם כל הניצוצות, להתייחד עם היסוד)[מח], והוא נזקק גם לדיוקים העדינים הרמוזים בשמות ובצירופי האותיות של החלומות. למרות הרגישות הזו, רבי מאיר לא שולל את הבחירה — הוא רואה את הבעיתיות של **כידור** (בגימטריא **ספק**, הגורם לפסיחה על שני הסעיפים של "כי דור תהפֻכֹת המה"[מט]), ויודע שלו היה רוצה בכך באמת (מתוך דרישת "הוי' אלהים אמת"[נ]) היה מטה לטובה גם את

מתוך החורבן של הבית הראשון והשני יצמח בנין "כיתרון האור מן החשך", עד שנזכה לבית האחרון, השלישי והנצחי

מה עירובין נג, א.
מו תהלים יב, ג.
מז תוספתא מעש"ש פ"ה ה"ו. גיטין נב, א.
מח ראה תו"א וישב ד"ה "והנה אנחנו מאלמים" ב (כח, א ואילך), תו"ח שם (רד, ג ואילך) והנסמן בתחלת המאמר שם.
מט דברים לב, כ.
נ ירמיה י, י.

שמו־מזלו הביש־לכאורה, אך הוא מזהה שהוא לא עובד במאמץ גדול לשנות את טבעו, ולכן נזהר ממנו.

הדוגמה המובהקת לבחירה בנושא שם מופיעה כבר בחומש בראשית:

ורחל, מפני שראתה שני בתי מקדשים שיחרבו בחלקו של בנימין, לכן קראה אותו בן אוני (בראשית לה, יח). ואביו קרא אותו בנימין, בן ימין, שהקשיר אותו לימין ה' כביכול, ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב (שמות טו, ו), הוא חסד אל. כי גדול יהיה כבוד הבית האחרון וגו' (חגי ב, ט).

לפי פשוטו של מקרא רחל קראה לבנה "בן אוני" משום שנפטרה בלידה, אבל הפירוש הפנימי הוא שפטירת רחל היא־היא חורבן הבית והיא קוראת לו על שם החורבן הכפול הצפוי למקדש שבחלקו. אכן, יעקב מזהה שיש בחירה חפשית ואת אותו שם עצמו אפשר לקשור לצד הימין (אמא היא שרש קו השמאל ואבא הוא שרש קו הימין, האמא קוראת על שם החורבן־הגבורה שמשמאל והאבא על שם הבנין־החסד שמהימין), שהרי אצל ה' גם השמאל נהפך לימין (כפי שרואים בפסוק "ימינך הוי' נאדרי בכח ימינך הוי' תרעץ אויב", בו גם יד שמאל — רועצת האויב — נהפכת לימין) והכל חסד — "חסד אל כל היום"[נא]. גם יעקב יודע על המשברים הצפויים לשבט בנימין — כשעוד לפני חורבן המקדש הוא עתיד כמעט להכחד במעשה פילגש בגבעה — אך הוא גם יודע ש"ירידה צורך עליה", משרידי שבט בנימין יוצא שאול, "משיח הוי'"[נב], המכונן את מלכות ישראל (וגם הוא עובר את משבריו, אך מביתו יוצא חתנו דוד ובנבית מלכות ישראל, תהליך ש'יתגלגל' שוב במשיח בן יוסף ומשיח בן דוד), ומתוך החורבן של הבית הראשון והשני יצמח בנין "כיתרון האור מן החשך", עד שנזכה לבית האחרון, השלישי והנצחי.

נא תהלים נב, ג.
נב שמואל־א כד, ו־י; כו, טז; שמואל־ב א, יד־טז.

שיעור

מהתחדשות־בפשיטות לחידוש בעולמות התחתונים

"החדש הזה לכם"

קיצור מהלך השיעור

המצוה הראשונה בה נצטוו ישראל, "**החדש הזה לכם** ראש חדשים וגו'", כוללת מבנה שלם ויפה של **שם הוי'** ב"ה. אצל ה' יתברך אין כל שינוי, ו**ההתחדשות היא בפשיטות**, והעבודה שלנו היא **להחדיר את החידוש האחדותי** הזה גם בחידושים המשתנים של **המציאות הנפרדת־לעינינו** בה אנו חיים. התבוננות יפה של **'השכלה' ו'עבודה'** על יסוד תורת הרב המגיד ממעזריטש.

כותב הרב המגיד ממעזריטש נ"ע[א]:

החודש הזה לכם. הכתוב אומר כי התחדשות שהקב"ה מחדש, הוא לכם, עם ישראל, הגם שראשי חדשים שהתחדש הוא בראשית, אך ראשון הוא לכם לחדשי השנה, כי אצל הבורא אין זמן והשתנות.

התחדשות בסוד הוי'

בפסוק "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"[ב] ארבעה חלקים, המכוונים כנגד אותיות שם הוי' ב"ה (שעל כן היה מן הראוי שתתחיל התורה מכאן[ג], מ"סוד הוי' ליראיו"[ד], שהיא "מצות הוי'" הראשונה שנצטוו בני ישראל בצאתם ממצרים והיותם לעם קדוש להוי'):

י החדש הזה לכם
ה ראש חדשים
ו ראשון הוא לכם
ה לחדשי השנה

וההסבר בפירוט:

"**החדש הזה לכם**"[ה] היינו החדש שבבחינת

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעדי. אור לכ"ח טבת תשפ"ה – רשימת הרב.

א דברות המגיד בא אות א.
ב שמות יב, ב.
ג ראה רש"י לבראשית א, א.
ד תהלים כה, יד.
ה "**החדש הזה לכם**" עולה **משיח בן דוד**, ס"ת **משה**, וכן אם מציירים אותו כמשולש הפנות הן אותיות **משה**:

ה ח ד ש
ה ז ה
ל כ
ם

ההתחדשות של כל דור היא "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא", אך מתגלה ש"'משה' משה' לא פסיק טעמא בגווייהו" וכולא חד – גילוי אחדות ישראל ("לכם"), על ידי נשמת משה רבינו שבכל דור ודור, סוד "דור הלך ודור בא והארץ [כנסת ישראל, 'לכם'] לעולם עומדת"

"זה", "זה הדבר אשר צוה הוי'"[ו], נבואת משה רבינו באספקלריא המאירה[ז], היינו סוד ה־י של שם הוי' (אצילות שבאצילות, סוד נשמת משה, כידוע[ח]). והוא חדש שמעל לזמן, התחדשות תמידית (שבבחינת היה־הוה־יהיה כאחד ממש, היינו 'זה' תמידי, והוא סוד 'התחדשות בפשיטות' המבואר אצלנו במ"א[ט]), והוא למעלה מסדר ההשתלשלות של "ראש חדשים" אלא "ראשון הוא לכם ל[כל] חדשי השנה" ללא השתנות כלל.

"ראש חדשים" היינו שרש סדר ההשתלשלות באמא, **ה** עילאה שבשם. אמא היא "ראש חדשים", כלומר, ראש להתחדשות שבבחינת "קודא הדורות מראש"[י], "דור דור ודורשיו"[יא], אלו המחדשים תורה בכל דור ודור, והיינו בחינת התחדשות שאינה בבחינת פשיטות לגמרי (רק שהדבר היה בהעלם ועתה יוצא לגילוי, בחינת עלה ועלול, דהיינו כל סדר ההשתלשלות).

"ראשון הוא לכם", היינו שסוד "לכם" — נשמות ישראל, הממוצע המחבר בין אלהות לעולמות[יב], סוד ה־**ו** של שם הוי' — הוא הראשון ("ראשון הוא [דמעיקרא]") לקבל בפועל את החדש־התחדשות של כל דור ודור.

בין "החדש הזה לכם" ו"ראשון הוא לכם" יש מעין גזרה־שוה, בסוד "מה שמו ומה שם בנו כי תדע"[יג]. כשם שאין השתנות ב"לכם" של "החדש הזה לכם", "מה שמו", "הוי' בחכמה"[יד] — בהיותו למעלה מן הזמן, "ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד"[טו] — כך יש לדעת בנוגע לשם הוי' של "מה שם בנו", שם הרחמים, של "תפארת ישראל"[טז]. והוא סוד **בטול** דחכמה **ורחמים** דתפארת העולים יחד **משה**. ההתחדשות של כל דור היא "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"[יז], אך מתגלה ש"'משה' משה' לא פסיק טעמא בגווייהו"[יח] וכולא חד — גילוי אחדות ישראל ("לכם"), על ידי נשמת משה רבינו שבכל דור ודור, סוד "דור הלך ודור בא והארץ [כנסת ישראל, 'לכם'] לעולם עומדת"[יט], וד"ל.

"לחדשי השנה" היינו כבר התחדשות שבבחינת שינוי ממש למראית העין, מחדש לחדש, היינו שמורגש בחיצוניות שכל חידוש הוא אחר ושונה מהחידוש הקודם (חידושים בדידים, לא רציפים), והיינו מלכות, עלמא דאתגליא, **ה** תתאה שבשם, מקור בי"ע, "טורי דפרודא".

לא לקצץ בנטיעות

באמת, על כל יהודי (הכופר בעבודה זרה[כ]), ליחד את **ה** תתאה שבשם עם אות ה־**ו** של שם הוי' ב"ה, בסוד "בכל דרכיך דע**הו**"[כא], לא לקצץ בנטיעות ח"ו (בבחינת "נרגן מפריד

ו שמות טז, טז ו־לב; לה, ד; ויקרא ח, ה; ט, ו; יז, ב; במדבר ל, ב; לו, ב. ראה רש"י על במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).
ז זהר ח"ב פב, ב. וראה סוכה מה, ב.
ח ראה תו"א עו, ג. ובכ"מ.
ט ???. וראה גם **הטבע היהודי** מאמר "משיח בא בהסח הדעת" הערה כח.
י ישעיה מא, ד.
יא סנהדרין לח, ב; בראשית רבה כד, ב. במדבר רבה כג, ה; תנחומא אמור פ"ב. ועוד.
יב ראה סוד ה' ליראיו שער "עולמות, נשמות, אלהות".
יג משלי ל, ד.
יד משלי ג, יט.
טו ראה זח"ג עג, א.
טז איכה ב, א.
יז ע"פ תקו"ז תקון סט (קיב, א). וראה גם זהר ח"ג רטז, ב.
יח ע"פ שמות רבה ב, ו; זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.
יט קהלת א, ד.
כ מגילה יב, ב.
כא משלי ג, ו.

אלוף"[כב]), ולדעת שכל 360 המעלות של מעגל "**השנה**"[כג] הן התגלות "העיגול הגדול" שלפני הצמצום הראשון, אור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין, השוה ומשוה כו' — כל השנה היא בעצם חידוש אחד, "החדש הזה לכם", כאשר "נעוץ סופן בתחלתן"[כד], "מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף"[כה], וד"ל.

נמצא שסוד הפסוק "החדש הזה לכם גו'" הוא יחוד **ו־ה** שבשם ("ראשון הוא לכם, לחדשי השנה") על ידי המשכת מוחין דאבא דווקא ("החדש הזה לכם"), בסוד "אוירא דארץ ישראל מחכים"[כו] (רק בארץ ישראל מתקיימת מצות קידוש החדש[כז], ואילו על בבל (תלמוד בבלי), "ראש חדשים", נאמר[כח] "במחשכים הושיבני כמתי עולם"[כט], וד"ל.

תיקון המחשבה

בתורה נוספת[ל] כותב הרב המגיד:

הכוונה שנגאלו ממצרים, מחמת המחשבה, שחשב בצער ישראל שהם במצרים, ומחמת המחשבה שהיא הבינה נפלו כל הקליפות.

מורנו הבעל שם טוב למד ש"במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש"[לא], וכן הוא לגבי האדם העליון ב"ה, והוא ענין "וידע אלהים"[לב], התקשרות והתחברות ה' עם נשמות ישראל על ידי המחשבה־בינה של ה'. הרי המתקת הדינין בשרשם בחסדי אמא דווקא[לג], מה שהאם מרחמת על **בניה** (אותיות **בינה**), "רחל [אמנו] מבכה על בניה וגו'"[לד], והיינו מה שה' 'מתלבש' בנו לגמרי (השראה מאבא והתלבשות מאמא, כנודע[לה], רק שמחיצוניות אמא ראש סדר ההשתלשלות, כנ"ל). והוא סוד "מחשבה מועלת"[לו] באמצעותה הוציא הרבי הקודם חסידים מאחורי מסך הברזל[לז] (משה רבינו הוא סוד ה**מחשבה** של ה' — שהיא הלעומת־זה של **פרעה** — **ח**כמה־**ב**ינה משולבות ב**משה**, שהוא סוד הדעת[לח]), וד"ל.

כאן בא הרב המגיד נ"ע 'לתקן' את חיצוניות בינה (הנ"ל, בסוד "ראש חדשים"), שרש סדר ההשתלשלות של עלה ועלול, ולגלות את פנימיות אמא ("פנימיות אמא פנימיות עתיק"[לט], שעוד יותר גבוה מ"פנימיות אבא פנימיות עתיק"[מ]). דווקא בפנימיות אמא — מקום היחוד של ההשראה של אבא בהתלבשות של אמא, סוד 'שורה ב...' (לעומת 'שורה על...')[מא] — המתקת כל דינין בשרשם והפיכתן לחסדים ורחמים רבים, גדולים ועצומים, וד"ל.

כב משלי טז, כח.

כג הממוצע בין **שנה** ימי שנת הלבנה ל־**שסה** ימי שנת החמה.

כד ספר יצירה פ"א מ"ז.

כה קהלת ג, יא.

כו ב"ב קנח, ב.

כז רמב"ם, הלכות קדוש החדש פ"א ה"ח.

כח סנהדרין כד, א.

כט איכה ג, ו.

ל דברות המגיד בא אות ג.

לא כש"ט (קה"ת) אותיות רח, רל, רפג.

לב שמות ב,, כה.

לג שעה"כ קידוש ליל שבת דרוש א; דרושי סוכות ג; שער הפסוקים וישב; פע"ח שער השבת פי"ד ופכ"ד ושער יו"כ פ"א. ובכ"מ.

לד ירמיה לא, טו.

לה לקו"ד ח"א שמע"צ ושמח"ת תרצ"ג. ראה הוספות למגיד דבריו ליעקב (קה"ת, תש"ע) אות רס; שיעור כ' מנחם־אב ע"ה.

לו סנהדרין כו, ב; זבחים יג, א. ובכ"מ.

לז ראה ריש לקו"ד.

לח שער הפסוקים שמות.

לט הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד. ראה תורת שמואל תרכ"ז עמ' לד (וראה שם עמ' עח שמציין לזהר ח"ג קעח, ב).

מ לקו"ת נצבים מט, ד (ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו. ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד).

מא ראה בעתה אחישנה עמ' צ; הטבע היהודי עמ' נח (הערה קלח). ובכ"ד.

הסיפור החסידי

רבי נחמן מברסלב | מעשה מהינדיק

רבי נחמן מברסלב נולד בא' ניסן תקל"ב לאביו רבי שמחה ולאמו פייגא, נכדת הבעל שם טוב. הוא גדל בין תלמידי סבו ושאב רבות מהם ומתורתם, אך לא היה לו רב מובהק והוא סלל את דרכו לעצמו. כבר כילד הסתגף רבות ועמל קשות על כל דבר בתורה ובעבודה. בן שלוש עשרה נישא למרת ששיה, והתגורר בבית חותנו בהוסיאטין עד שנת תק"נ. עיקר פרסומו החל בשנים שלאחר מכן, כשעבר להתגורר בכפר מדבדיבקה, שם גם החלו המחלוקות שילוו אותו לאורך שנים. בשנת תקנ"ח יצא רבי נחמן למסע לארץ ישראל שכלל תלאות רבות, והתבטא כי השגותיו בתורה שלאחר מכן התעלו לאין ערוך. מעט לאחר שובו עבר להתגורר בברסלב, שם התקרב אליו תלמידו רבי נתן, ומשם עקר לאומן. באותה תקופה החל גם לספר סיפורי מעשיות, שלדבריו גנז בהם סודות שלא ניתן לבטא בדרך אחרת. בי"ח תשרי תקע"א, ג' חוה"מ סוכות, נסתלק רבי נחמן ונקבר בבית הקברות העתיק באומן.

סיפר רבי נחמן: פעם אחת, בן מלך אחד נפל לשיגעון שהוא תרנגול הודו הנקרא 'הינדיק', וצריך לשבת ערום תחת השולחן ולגרור התיכות לחם ועצמות כמו הינדיק. וכל הרופאים נואשו מלעזור לו ולרפאו מזה, והמלך היה בצער גדול מזה.

עד שבא חכם אחד ואמר: אני מקבל על עצמי לרפאותו.

והלך והפשיט גם כן את עצמו ערום וישב תחת השולחן אצל בן המלך הנ"ל, וגם כן גרר פרורים ועצמות. ושאלו בן המלך: מי אתה? ומה אתה עושה פה? השיב לו: ומה אתה עושה פה? אמר לו: אני הינדיק! אמר לו (החכם): אני גם כן הינדיק!

וישבו שניהם יחד כך איזה זמן, עד שנעשו רגילים זה עם זה. ואז רמז החכם לבני הבית להשליך להם כתונות, ואמר החכם ה'הינדיק' לבן־המלך: אתה חושב שהינדיק אינו יכול לילך עם כתונת? יכולים להיות לבושים כתונת ואף על פי כן יהא הינדיק (י"ג תוספת: כי במקום אחד ראיתי הינדיקעם לבושים בכותונות). ולבשו שניהם הכותונת.

ואחר איזה זמן רמז והשליכו להם מכנסיים, ואמר לו החכם גם כן בנ"ל: אתה חושב שעם מכנסיים לא יכולים להיות הינדיק?! וכו' עד שלבשו המכנסיים. וכן עם שאר הבגדים.

ואחרי־כן רמז והשליכו להם מאכלי־אדם מהשולחן. ואמר לו: אתה חושב שאם אוכלים מאכלים טובים כבר לא יכולים להיות הינדיק? אפשר לאכול ועדיין להיות הינדיק! ואכלו.

ואחר־כן אמר לו: אתה חושב, שהינדיק מובחר להיות דווקא תחת השולחן?! יכולים להיות הינדיק ולהיות אצל השולחן! וכן התנהג עמו עד שריפא אותו לגמרי.

והנמשל מובן למבינים. (כוכבי אור)

מהו "הנמשל" אודותיו מדבר רבי נחמן? על פי אחד הפירושים, כוונת הסיפור היא לעודד את מי שמרגיש שקוע בתאוותיו: הוא יודע כי יש ערך בחיים של עבודת ה' ושל קדושה, ואולי אפילו רוצה בכך, אך לא מאמין כי הוא מסוגל. הוא מרגיש כי התביעה שמציבים חיים כאלה היא מעל לכוחותיו, ושייכת לסוג אחר של אנשים. במבט חיצוני, זהו רק משל. אך אם נעמיק

נערך ע"י יהודה הס.

עוד, נראה כי המשל והנמשל קשורים בקשר הדוק: רבי נחמן כתב כי "הַיֵּצֶר הָרָע רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ... כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ־שְׁטוּת". החכם במשל, הוא רבי נחמן עצמו: הצדיק, רופא הנפשות, שמציג דרך ריפוי לקושי הרוחני.

אך מהי הדרך הזו? כיצד היא פועלת? וחשוב מכך: האם היא בכלל מרפאת? מצד אחד, רבי נחמן מצהיר במפורש כי החכם "ריפא אותו לגמרי". מצד שני, אין כאן שום ניסיון להעלים את השגעון! להפך, החכם מזדהה עימו לגמרי, ורק מדריך את ה"הינדיק" כיצד לנהוג, כלפי חוץ, כמו בן אדם. האם בן המלך באמת התרפא?

תרפיה בשיגעון

אם נעמיק בשיטת הריפוי המתוארת כאן, נראה כי רבי נחמן מכוון ל"הומאופתיה נפשית": בהומאופתיה מרפאים דווקא באמצעות גורמי מחלה, וגם כאן החכם מרפא בעזרת שיגעון משלו. בהסתכלות הזו, מה שנראה כשגעון מערער, הוא למעשה חשיפה של יסוד אמיתי הקיים בנפש, ודווקא שיקוף שלו יוכל לסייע לאדם להיפטר מהצורה הבעייתית של החשיפה הזו.

אם נחזור לשאלה בה פתחנו, "האם בן המלך התרפא?", נראה כי החכם שואל את השאלה ההפוכה: האם בן המלך באמת השתגע?...

נכון, אף אדם איננו הינדיק. אך האם אין בתוך כל אדם גם צד חייתי ופשוט, זה המכונה בספר התניא "הנפש הבהמית"? כאשר החכם מזדהה עם בן המלך, ומצהיר בפשטות "גם אני הינדיק", הוא קונה את אמונו ומסוגל ללמד אותו לאט לאט את המשחק של "עבודת הבינוני" — היכולת להיות מודע לצד הבהמי בנפש, בלי ליפול לתוכו באופן טוטאלי.

הנפש הבהמית "היא האדם עצמו בבינונים", כלשון ספר התניא. אנשים רבים המרגישים בחדות את ההזדהות עם הנפש הבהמית, מתייאשים לגמרי מיכולתם להתגבר על יצריהם. זהו 'השגעון' שבסיפור: המחשבה כי אם יש בתוכי "הינדיק" כזה, הרי שאין לי סיכוי לנהוג אחרת ממנו. אך רבי נחמן מלמד כי התחושה המייאשת הזו יכולה גם לשחרר: כעת אינני חייב להרגיש כצדיק הדור, על מנת למלא את המוטל עלי בעבודת ה'. איש איננו תובע זאת ממני, והפער בתוכי בין "הינדיק" לבן אנוש לא הולך להיעלם בקרוב. הוא חלק מתוכנית הבריאה.

מתוך הכניסה של החכם לדמותו של ההינדיק, בלי לתבוע ולהתנגד, הוא מסוגל להוציא את בן המלך מתוך הדמות הטוטאלית שעטה על עצמו: תחילה בשיח אנושי פשוט, "מי אתה?" ואחר כך בבגדים, אכילה והתנהגות אנושית. כך מסתבר לבן המלך, שהוא אמנם הינדיק — אבל בהחלט לא רק הינדיק. הוא מאמץ עוד ועוד מהאנושיות שלו, ולבסוף מתרפא.

הריפוי השלם, שרבי נחמן מזכיר במשפט קצר, הוא כבר המעבר לעבודת הצדיקים — בהם הרע שבנפש נעשה בטל ו"כסא לטוב". במצב הזה הגוף והנפש הבהמית ממלאים את תפקידם בלי לחרוג ממנו, ואפילו הופכים לשותפים של ממש בעבודת ה' המעניקים לה עומק וממשות חדשים: מסופר על תלמיד של רבי נחמן, שרבו הנחה אותו לדבר לאברי גופו ולהחדיר בהם הכרה במציאות ה' ובמצוותיו. התלמיד הגיע בסופו של דבר למדרגה כזו, שליבו כמעט הפסיק לפעום מרוב התרגשות כשדיבר עמו על אמונה בה'.

אמנם בספר התניא מוזכר כי אין ביכולת האדם להגיע בכוחות עצמו לעבודת הצדיק, אך מוסבר כי עליו להתאמץ ולהתנהג כצדיק, ובסופו של דבר יתכן וירחמו עליו מן השמים. רחמים כאלו יכולים להתבטא גם בסיוע של צדיק, המסוגל להעלות את הקשורים אליו למדרגות רמות של עבודת ה'.

ורמז נאה לסיום: פעמיים **הינדיק** (בן המלך והחכם) = **משיח**, כך מגלים את ניצוץ המשיח שבכל אחד (המכיר בעצמו כחצי־משיח ע"ד מצות מחצית השקל), וכך מגלים את המשיח הכללי שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מכתב ברכה וחיזוק ל"חלוצי הבשן"

תחזקנה ידיכם, הפועלים למען התיישבות בבשן, נחלת עם ישראל לעולמים.

לאחר שבחסדי ה', "בעל מלחמות... מצמיח ישועות", ניתן בידינו חלק מארץ הבשן — מובן וברור, על פי תורה ועל פי השכל הישר, כי המעשה הנכון הוא להשלים את המצוה וליישב את המקום, מתוך הודאה למתנת ה' (ולא להיות כפויי טובה ח"ו); מתוך הכרה בקדושת הארץ; ומתוך הצורך הבטחוני, למען שלום כל ישראל היושבים בארץ הקדש.

כדי לכבוש וליישב את הבשן, צריך להכות את עוג מלך הבשן, דבר הדורש התגברות מיוחדת ונעשה דווקא בידי משה רבינו (שאף הוא היה צריך חזוק, "ויאמר ה' אל משה אל תירא אֹתו"). על כן עליכם לגלות את "ניצוץ משה" שיש בתוככם (כפי שיש בהעלם בכל אחד ואחת מישראל), מתוך התקשרות ל"משה רבינו שבדור" (סוד הדעת את ה', שכן משה הוא רעיא מהימנא, הרועה ומפרנס את האמונה בנשמות ישראל).

ובעזרת ה' יתקיימו בנו בקרוב דברי הנביא "וְשֹׂבַבְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל אֶל נָוֵהוּ וְרָעָה הַכַּרְמֶל וְהַבָּשָׁן וּבְהַר אֶפְרַיִם וְהַגִּלְעָד תִּשְׂבַּע נַפְשׁוֹ", בגאולה האמתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

דרך שונה בעבודת ה' לבעל ולאשה

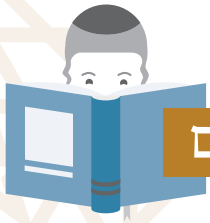
האם אשה צריכה להיות קשורה דווקא לצדיק, לדרך הרוחנית ולזרם של בעלה, או שמא – במצב בו היא לא מרגישה כרגע שדרך זו מתאימה לה – היא יכולה להיות קשורה לצדיק אחר ודרך שונה בעבודת ה'?

מענה:

לגבי פסקי הלכה למעשה צריכים שני בני הזוג לסמוך על רב אחד (וממילא, בפרט לגבי מנהגים, על דרכו והשקפתו של אותו רב...). לגבי צדיק וזרם בעבודת ה', בדיעבד, יכול להיות לכל אחד מבני הזוג צדיק שונה, אותו הוא מעריץ ומרגיש קשר נפשי אליו. העיקר שיהיה שלום בית מתוך "אוהב צדיקים" כולם. והלוואי שיגיעו לעמק השווה גם בזה.

ברכה לבת־מצוה

מזל טוב בהגיעך לגיל מצות! תזכי לקבל עול מצות בשמחה ובפנימיות כרצון לִבך הטהור, ותתקשרי בכל לבך לשלש מצות בפרט: תורה ("תורת חסד על לשונה" — "תורה על מנת ללמד"), שבת (ש־בת, אש קדש של כל בת ישראל), אהבת ישראל (כלל גדול בתורה).

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַפָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם

הַשַּׁבָּת נִקְרָא בַּעֲלַיִת 'מַפְטִיר' אֶת הָאַחֲרוֹנָה מֵאַרְבַּע הַפָּרָשִׁיּוֹת — פָּרָשַׁת הַחֹדֶשׁ — אוֹתָהּ נוֹהֲגִים לִקְרֹא תָּמִיד בַּשַּׁבָּת הַסְּמוּכָה לְחֹדֶשׁ נִיסָן. מִיָּד לְאַחַר מִכֵּן, בִּתְפִלַּת מוּסָף, נְבָרֵךְ אֶת חֹדֶשׁ נִיסָן, שֶׁיִּכָּנֵס אֵלֵינוּ בְּיוֹם חֲמִישִׁי הַקָּרוֹב. בִּרְכַּת הַחֹדֶשׁ הִיא מְאֹרָע חֲגִיגִי אוֹתוֹ אָנוּ פּוֹגְשִׁים אַחַת לְאַרְבַּע שַׁבָּתוֹת. הַחַזָּן יַעֲמֹד עִם סֵפֶר הַתּוֹרָה בְּיָדָיו, יַכְרִיז עַל מוֹעֲדוֹ הַמְּדֻיָּק שֶׁל חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה וְכֻלָּנוּ יַחַד נְבַקֵּשׁ מֵאֵת ה' חֹדֶשׁ מְבֹרָךְ וְשָׂמֵחַ עִם גְּאֻלָּה קְרוֹבָה. אֶת הַבַּקָּשׁוֹת וְהָאִחוּלִים שֶׁלָּנוּ 'נַעֲטֹף' בְּמִלַּת בַּקָּשָׁה אַחַת: יְחַדְּשֵׁהוּ! — "יְחַדְּשֵׁהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל, לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה, לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וְכוּ'".

בְּחֹדֶשׁ נִיסָן הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה מְקֻבֶּלֶת הַבַּקָּשָׁה מַשְׁמָעוּת מְיֻחֶדֶת, מִשּׁוּם שֶׁעַל פִּי מִנְיַן הַתּוֹרָה מָצָב חֹדֶשׁ נִיסָן בְּרֹאשׁ הָרְשִׁימָה — הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה! "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים, רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה"! לְפִי זֶה, אִם כָּל רֹאשׁ חֹדֶשׁ הוּא חִדּוּשׁ, אָז רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הוּא הַחִדּוּשׁ הָרִאשִׁי! בְּקִצּוּר, אֲנַחְנוּ הַשַּׁבָּת מֻקָּפִים בְּחִדּוּשִׁים...

אַל תִּשְׁפֹּר

בַּטִּיּוּל הַשְּׁנָתִי שֶׁלָּנוּ לַצָּפוֹן הָיוּ שְׁתֵּי אַטְרַקְצִיּוֹת מְעַנְיְנוֹת. בֶּטַח אַתֶּם מְהַמְּרִים עַל שֵׁיט בָּנָנָה אוֹ קִיר טִפּוּס בְּגֹבַהּ 15 מֶטֶר, אֲבָל לֹא. אֶצְלֵנוּ אוֹהֲבִים אֶת טִיּוּלֵי הַטֶּבַע, וְלָכֵן כְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר 'אַטְרַקְצִיָּה' תַּחְשְׁבוּ יוֹתֵר בַּכִּוּוּן הָאֶתְגָּרִי הַזֶּה. הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה טִפּוּס, אֲבָל לֹא עַל קִיר מְלָאכוּתִי אֶלָּא הַעְפָּלָה לְרֹאשׁוֹ שֶׁל הַר מֵרוֹן. מְדֻבָּר בְּמַסְלוּל לֹא קַל שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל מִיּעָד לְכִתּוֹת גְּבוֹהוֹת יוֹתֵר, אֲבָל הָרַב שֶׁלָּנוּ, הָרַב חַיִּים, הִתְעַקֵּשׁ — "כְּתָה ז שֶׁלִּי עוֹשָׂה זֹאת!". לֹא רַק עַל הַכְּתָה הִתְעַקֵּשׁ הָרַב חַיִּים, אֶלָּא גַּם עַל כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ. אַתֶּם יוֹדְעִים, תָּמִיד יֵשׁ אֶת אֵלּוּ שֶׁרָצִים קָדִימָה וּלְעֻמָּתָם אֶת אֵלּוּ שֶׁזּוֹחֲלִים מֵאָחוֹר וּמְקַטְּרִים עַל אֲרִיכוּת הַמַּסְלוּל. אֵצֶל הָרַב חַיִּים

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

הַתּוֹפָעוֹת הָאֵלּוּ לֹא כְּלוּלוֹת בָּרְשִׁימָה.

כְּבָר בַּכִּתָּה, יוֹם לִפְנֵי הַיְצִיאָה לַטִּיּוּל, הוּא פָּרַס אֶת מִשְׁנַת הַטִּפּוּס שֶׁלּוֹ: "אֲנִי לֹא רוֹצֶה שֶׁתִּתְחִיו בְּאַשְׁלָיוֹת, זֶה לֹא הוֹלֵךְ לִהְיוֹת מַשֶּׁהוּ קַל. אֲבָל אֲנִי גַּם לֹא הוֹלֵךְ לְוַתֵּר לְאַף אֶחָד", הוֹדִיעַ בְּחִיּוּךְ מְנַצֵּחַ. לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם אֶת תֵּאוּר הַמַּסְלוּל, כּוֹלֵל מֶרְחַקֵּי הַצְּעִידָה וְגָבְהֵי הַהַעְפָּלָה הַצְּפוּיִים הוּא תִּמְצֵת אֶת מִשְׁנָתוֹ בַּהַנְחָיָה הַבָּאָה: "לְאוֹרֶךְ הַדֶּרֶךְ זִכְרוּ! אַתֶּם לֹא מְטַפְּסִים אֶת הַר מֵרוֹן, אַתֶּם מִתְקַדְּמִים רַק אֶל נְקֻדַּת הָעֲצִירָה הַקְּרוֹבָה. יֵשׁ לָכֶם סַךְ הַכֹּל עֶשֶׂר דַּקּוֹת הַלְּיכָה. מִי שֶׁיַּחֲשֹׁב רָחוֹק מִדַּי — יִשָּׁבֵר".

הָרַב חַיִּים מִצְדּוֹ לֹא הִסְתַּפֵּק בְּדִבּוּרִים. אֶת מַסְלוּל הָעֲלִיָּה שֶׁאָרַךְ שְׁעָתַיִם שְׁלֵמוֹת הוּא חִלֵּק לְמִקְטְעֵי הַלִּיכָה קְצוּבִים וּבְכָל אַחַת מִנְּקֻדּוֹת הַמְּנוּחָה שֶׁבֵּינֵיהֶם הִפְתִּיעַ עִם צ׳וּפָּר אַחַר. בַּעֲצִירָה הָרִאשׁוֹנָה הָיָה זֶה פֶּתֶק עִידּוּד עִם הַמִּשְׁפָּט "אִם קָשֶׁה לְךָ — סִימָן שֶׁאַתָּה בַּעֲלִיָּה!". בַּשְּׁנִיָּה זוֹ הָיְתָה הַזְלָפַת מְנַת מַיִם קָרִים מֵהַבַּקְבּוּק לַפָּנִים הַלּוֹהֲטוֹת, וְכָךְ הָלְאָה. תּוֹךְ כְּדֵי הַצְּעִידָה עָבַר הָרַב חַיִּים בֵּין הַמַּעְפִּילִים וְסִיֵּעַ בַּהֲרָמַת הַמּוֹרָל. לָזֶה פּוּשׁ־דְּחִיפָה מֵאָחוֹר, לָזֶה מִלַּת חִזּוּק. "חֲבֵרִים, זוֹכְרִים? נִשְׁאַרוּ לָנוּ רַק עֶשֶׂר דַּקּוֹת וְזֶהוּ", חָזַר וְשִׁנֵּן לְאוֹרֶךְ הַדֶּרֶךְ.

הִתְכּוֹנְנוּת

לַדֶּרֶךְ שֶׁבָּחַר הָרַב חַיִּים לְסַיֵּעַ לָנוּ בְּמִשְׁימַת הַטִּפּוּס קוֹרְאִים **הִתְחַזְּקוּת**. מָתַי צָרִיךְ לְחַזֵּק מַשֶּׁהוּ? כְּשֶׁהוּא חַלָּשׁ וְעוֹמֵד בְּכָל רֶגַע לְהִתְמוֹטֵט. אִם כִּשֵּׁא יָשָׁן מִתְנַדְנֵד צָרִיךְ לְיַצֵּב אוֹתוֹ בְּאֶמְצָעוּת חִזּוּק הַהַבְרָגוֹת שֶׁלּוֹ, וְזֶה בְּדִיּוּק מָה שֶׁעָשָׂה לָנוּ הָרַב חַיִּים. בִּרְגָעִים שֶׁל קֹשִׁי בַּטִּפּוּס אָנוּ עֲלוּלִים לְהִשָּׁבֵר. לְהַחֲלִיט שֶׁ"לֹא, זֶה מַמָּשׁ לֹא בִּשְׁבִילִי. תָּבִיא מַסּוֹק, כִּי מִפֹּה אֲנִי לֹא זָז מֶטֶר". בְּמַאֲמַצָּיו חִזֵּק הָרַב חַיִּים אֶת בִּרְגֵי הָרָצוֹן שֶׁלָּנוּ. הִדּוּק מִפֹּה, לְחִיצָה מִשָּׁם וְהִנֵּה תִּרְאוּ — הַדֶּבֶר אֶפְשָׁרִי!

אַתֶּם יוֹדְעִים מַהוּ הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁקָּרָה בָּעוֹלָם שֶׁלָּנוּ? "בְּרֵאשִׁית בָּרָא"! בָּרָא מַזְכִּיר לִי בְּרִיאוּת, וְזֶה אוֹמֵר שֶׁהָעוֹלָם הָיָה חוֹלֶה כָּךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה צָרִיךְ לְהַבְרִיא אוֹתוֹ! הוּא הִזְרִיק לְתוֹכוֹ מְנַת הִתְחַזְּקוּת, שֶׁיִּהְיֶה בָּרִיא. מִזְרִיקַת הָעִידּוּד שֶׁהָעוֹלָם קִבֵּל אָנוּ יְכוֹלִים לִשְׁאֹב כֹּחַ וּלְהַצְלִיחַ לַעֲמֹד גַּם בְּמִשִּׁימוֹת שֶׁנִּרְאוֹת לָנוּ בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִיּוֹת. אֵיךְ? עוֹד צַעַד קָטָן, עוֹד מַעֲשֶׂה טוֹב אֶחָד — יַחַד מִצְטָרְפִים כֻּלָּם לְדָבָר גָּדוֹל!

אַתָּה, אַתָּה מֵעֵל?

אֲבָל הִבְטַחְתִּי לָכֶם עוֹד אַטְרַקְצְיָה, נָכוֹן? אָז הִנֵּה, בּוֹאוּ תִּשְׁמְעוּ מָה הָיָה בְּסִיּוּם אוֹתוֹ מַסָּע. אַחֲרֵי שֶׁכִּבַּשְׁנוּ אֶת הַיַּעַד וְהִגַּעְנוּ סְחוּטִים וּמְרֻצִּים לְפִסְגַּת הָהָר, נָסַעְנוּ הַיִּשֵּׁר לְאֶחָד הַנְּחָלִים בַּסְּבִיבָה. מַגִּיעָה לָנוּ הִתְרַעְנְנוּת, לֹא? כָּךְ מָצָאנוּ אֶת עַצְמֵנוּ מְשַׁכְשְׁכִים בַּמַּיִם

הַקָּרִים, מַמָּשׁ "מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה". אֲבָל הַמְיֻחָד בְּאוֹתָהּ בְּרֵכָה הוּא הַמַּקְפֵּצָה, וְהִיא נוֹעֲדָה רַק לַנּוֹעָזִים שֶׁבַּחֲבוּרָה [בַּמּוּבָן, רַק בְּנוֹכְחוּת מַצִּיל!]. כְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר נוֹעָזִים אֲנִי לֹא מִתְכַּוֵּן אֵלַי, כִּי אֲנִי בְּקֹשִׁי מֵעֵז לְהִכָּנֵס לַמַּיִם, אָז מִי מְדַבֵּר עַל קְפִיצָה מִגֹּבַהּ 3 מֶטֶר? אֲבָל הַפַּעַם הֶפְתַּעְתִּי. לֹא מִמִּישֶׁהוּ אַחֵר אֶלָּא מֵעַצְמִי. לֹא יוֹדֵעַ אֵיךְ זֶה קָרָה, פִּתְאוֹם תָּפַסְתִּי אֹמֶץ, עָלִיתִי לְמַעְלָה וּבְלִי לַחֲשֹׁב יוֹתֵר מִדַּי נָתַתִּי זִנּוּק יָשִׁיר פְּנִימָה.

אֲנִי מַנִּיחַ שֶׁאִם הָיִיתִי נֶעֱמָד עַל סַף הַסֶּלַע וּמַתְחִיל לְהִתְלַבֵּט לֹא הָיִיתִי עוֹשֶׂה זֹאת. אֵיךְ בְּכָל זֹאת הִתְאַפְשְׁרָה לִי הַקְּפִיצָה? כִּי הֶחְלַטְתִּי לְדַלֵּג עַל כָּל הַשְּׁלַבִּים וְלַחֲשֹׁב רַק עַל הַסּוֹף, עַל הַיַּעַד הַנִּכְסָף. הֶחְלַטְתִּי שֶׁאֲנִי מִתְנַתֵּק מֵהַמָּקֹם וּבוֹחֵר לִי בַּיַּעַד הֶחָדָשׁ!

הִתְחַדְּשׁוּת

קַלְטְתֶּם אֶת הַהֶבְדֵּל בֵּין הָאַטְרַקְצִיּוֹת? בַּטִּפּוּס עַל הַר מֵרוֹן הִתְקַדַּמְנוּ בִּשְׁלַבִּים, צַעַד אַחַר צַעַד, וְאֶת עִקַּר הַסִּפּוּק וְהַהֲנָאָה קִבַּלְנוּ מֵהַתּוֹצָאָה הַמִּצְטַבֶּרֶת. הִגָּה, הַשְּׁקָעָה וְהִתְמָדָה מְנִיבִים פְּרִי! הַנּוֹף שֶׁבַּפִּסְגָּה הָיָה רַק הַדֶּבְדֶּבָן שֶׁבַּקַּצָּפֶת. לְעֻמַּת זֹאת, בַּתְּעוּזָה וּבַקְּפִיצָה לַמַּיִם הַכֹּל קָרָה מַהֵר מְאוֹד, כְּשֶׁעִקַּר הַחֲוָיָה הִיא מֵהַחִדּוּשׁ הַמַּפְתִּיעַ וְהַמְרַעֲנֵן. וְתַאֲמִינוּ לִי, מַמָּשׁ לֹא בְּכֹחוֹת עַצְמִי. בְּאֵלּוּ יָד נִסְתֶּרֶת הִיא זוֹ שֶׁדְּחָפָה אוֹתִי מִלְמַעְלָה...

שְׁתֵּי הָאַטְרַקְצִיּוֹת שֶׁלָּנוּ מְבַטְּאוֹת שְׁתֵּי דְּרָכִים שׁוֹנוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' — **הִתְחַזְּקוּת** וְ**הִתְחַדְּשׁוּת**. הִתְחַזְּקוּת נִצְרֶכֶת כַּאֲשֶׁר אֲנִי מַרְגִּישׁ חֻלְשָׁה. אֲנִי מְיַחֵל לְאֵיזוֹ טְפִיחָה עַל הַשֶּׁכֶם אוֹ דְּבוּר מְעוֹדֵד, מַשֶּׁהוּ כְּמוֹ: "רָזִי, אַל תִּתְיָאֵשׁ. גַּם לִי הָיָה קָשֶׁה וּבְכָל זֹאת הִצְלַחְתִּי", "עוֹד קְצָת מַאֲמָץ, יֵשׁ לְךָ אֶת זֶה...". הָעֲבוֹדָה הַזּוֹ שַׁיֶּכֶת בְּעִקָּר לַתְּשׁוּבָה שֶׁל חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי. אֵיךְ אֲנִי יוֹדֵעַ? כִּי הָאוֹתִיּוֹת בַּמִּלָּה 'תִּשְׁרֵי' מִתְקַדְּמוֹת, אֲבָל מֵהַסּוֹף לַהַתְחָלָה...

אֲבָל חֹדֶשׁ נִיסָן כָּל כָּלּוֹ חִדּוּשׁ — עַם יִשְׂרָאֵל קָם וְנַעֲשָׂה לְעַם! מָה עִם כָּל הַקְּשָׁיִים? הַכֹּל נֶעֱלָם בְּרֶגַע אֶחָד וְאָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם לְדֶרֶךְ חֲדָשָׁה. אֲפִלּוּ הָעֵצִים מַרְגִּישִׁים אֶת הַהִתְחַדְּשׁוּת שֶׁל חֹדֶשׁ הָאָבִיב וּמַנְפִּיקִים לָנוּ פְּרִיחָה מַרְהִיבָה. הָאֱמֶת הִיא שֶׁכָּל הָעוֹלָם שֶׁלָּנוּ נִבְרָא כָּל רֶגַע מֵחָדָשׁ. אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּיָדֵינוּ נִתַּן לְקַבֵּל בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, וְלָכֵן גַּם אֲנִי בְּכָל רֶגַע אִישׁ חָדָשׁ! בְּדֶרֶךְ הַהִתְחַדְּשׁוּת אֲנִי מְרַכֵּז אֶת עִקַּר הַמַּאֲמָץ שֶׁלִּי לִרְאוֹת אֶת הַדְּבָרִים בְּצוּרָה אַחֶרֶת, חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וּלְדַלֵּג מֵעַל כָּל הַמִּכְשׁוֹלִים. בְּנֹסֶי נִסִּים!

שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאֹשׁ חָדָשׁ, לְהִתְחַדֵּשׁ!
שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

רָפִי

האמנות היהודית

מתבטאת באופן השלם ביותר בבנין המשכן, והאמן הטוב ביותר שקם בכל תולדות עם ישראל הוא בצלאל בונה המשכן, ממנו נכון ללמוד לדורות על האמנות היהודית.

בצלאל מקבל את הוראותיו המדויקות של משה רבינו, המביא אליו את דבר ה', אך כשמתעוררת בו תמיהה הוא מביע אותה ומשה הענו מכל אדם מקבל את דבריו ואומר לו "שמא בצל א־ל היית וידעת". לעומת האור הגלוי של "תורה אור", האמנות מלאה בצללים — צללים תחתונים, של תאוות ומשברים בנפש האמן, וגם צללים עליונים של רגישות לצלילי העל־מודע החשוכים והנעלמים. לכן, האמנות צריכה להיות כפופה להוראות התורה, אך מתוך עמדה זו, כשהיא מבטאת את הרגישות המיוחדת שלה בכנות ובענוה, היא יכולה לחשוף עומקים נסתרים הנעלמים בתורה.

אמנות מתוקנת באה מתוך **אמונה**, מכירה את שפלות האדם ואת חסרונותיו, ומלווה בתפלה מתמדת אל ה' — תפלה שהופכת כל פעולה של האמן ל'נס' של השראה אלקית. אז יכולה האמנות למלא את תפקידה האמתי — להפוך את הבריאה, "מעשי ידי אמן" של ה', לדירה מפוארת הראויה למלך מלכי המלכים, "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים".

השיעור השני בגליון השבוע — מיד אחרי ההתייחסות למלחמה מול אירן — עוסק בסודותיו של בצלאל וביחס לאמנות. גם השיעור שאחריו מתייחס ליצירתיות היהודית, דווקא בקיום המצוות מתוך השראה נשית־אמהית.

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
bit.ly/niflaot־85
052־4295164 או סְרקו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים